

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1. Voorstellen Perspectiefnota 2025	5
Hoofdstuk 2. Autonome ontwikkelingen	32
Hoofdstuk 3. Financieel perspectief 2024-2028	42
Bijlagen	48

Inleiding

Voor u ligt de Perspectiefnota 2025 waarin we op hoofdlijnen schetsen welke ambities we hebben voor de komende vier jaar. Deze ambities komen voort uit het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR 2023-2027. Ook wordt op hoofdlijnen beschreven hoe dit financieel kan worden uitgewerkt. Met het vaststellen van deze perspectiefnota stelt u als Staten de kaders vast voor de Begroting 2025 en daarmee is deze perspectiefnota de start van de Planning & Control cyclus 2025.

Wij zijn voortvarend van start gegaan met de uitvoering van het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR. De prioriteit van dit college ligt bij de toekomst van onze provincie. We leven en werken in het heden, maar hebben oog voor de toekomst.

In dit kader werken we als regio ook aan de uitwerking van de kabinetsreactie 'Nij Begun', waarvoor onze regionale inzet "Herstel en perspectief voor Groningen" de basis vormt. De uitwerking van Nij Begun vindt plaats aan de hand van verschillende agenda's. Een agenda rond herstel (schade, versterking, gezondheid), een sociale agenda, een economische agenda en een duurzaamheidsagenda. Hiermee wordt richting gegeven aan de toekomst van onze regio, "een echt Nij Begun". Door gebiedsgericht te werken, hebben inwoners invloed op hun directe woon- en leefomgeving, zodat gemeenschappen versterkt kunnen worden. Wij stellen samen met onze partners onze inwoners centraal.

Ook nemen wij onze verantwoordelijkheid bij landelijke opgaven in de landbouw, natuur, energie, wonen, mobiliteit en gezondheid. Door ook weer hier de inwoners centraal te stellen zijn wij goed in staat om de lokale en regionale opgaven te verbinden met de landelijke opgaven.

We willen een moderne, betrouwbare en digitale provincie worden die midden in de samenleving staat. Wij zetten in op digitale participatie, waardoor onze externe dienstverlening wordt verbeterd en voor elke Groninger toegankelijk is. Wij zullen hierbij moeten voldoen aan de huidige en aanstaande wetgeving. Een speerpunt voor ons is data-gedreven werken. Wij zijn er voor de inwoners en daarom is het wenselijk om tijdig inzicht te hebben in de effecten van de ambities en maatregelen die wij uitvoeren. We willen immers dingen doen waar de Groninger behoefte aan heeft!

Financieel perspectief 2024-2028

Sinds de Begroting 2024 is het financieel perspectief licht verbeterd. Het financieel perspectief 2024-2028 biedt nu ruimte om een deel van de ambities voor het jaar 2024 vanuit het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR ook te continueren voor de jaren 2025-2027. Bovendien laat het financieel perspectief enige ruimte zien om onontkoombare en onuitstelbare voorstellen te kunnen financieren.

Het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR bevat ook een aantal ambities die voor het jaar 2024 nog niet op geld waren gezet en daarom ook nog niet in gang zijn gezet. Het huidige financieel perspectief biedt op dit moment geen ruimte om deze ambities volledig te kunnen realiseren. Niet alles kan, daarom hebben we keuzes moeten maken. Dit betekent dat het ons niet gelukt is om middelen in te zetten voor alles wat wij graag zouden willen doen. Wij zien overigens mogelijkheden om uiteindelijk toch meer van onze ambities waar te kunnen maken. Wij denken hierbij aan middelen die op termijn beschikbaar komen vanuit Nij Begun die ingezet kunnen worden voor onze inwoners en gaan bij de Begroting 2025 fundamenteel kijken naar onze taken en waar we wel en niet van zijn. Middelen die we hierbij vrijspelen kunnen we dan weer inzetten voor ambities, waaraan voor nu nog niet optimaal vorm is gegeven. Verder hebben wij de verwachting dat de provincie in de toekomst meer middelen vanuit het Provinciefonds krijgt. Een definitief besluit van het Rijk laat nog op zich wachten. Al met al voor nu dus pas op de plaats, met wel het nodige optimisme voor de toekomst.

Wij denken dat de nu voorliggende Perspectiefnota 2025 een hele goede stap voorwaarts zal zijn in het realiseren van onze ambities vanuit het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR. Hiermee laten we zien dat we waardevolle dingen doen voor onze inwoners en volop aan de slag zijn voor ons unieke Groningen.

Leeswijzer

De Perspectiefnota 2025 bestaat uit drie hoofdstukken en een aantal bijlagen.

In hoofdstuk 1 lichten wij de voorstellen toe die wij willen dekken uit de Algemene Middelen. Hierbij maken we onderscheid tussen voorstellen "ambities hoofdlijnenakkoord" en voorstellen "onontkoombaar / onuitstelbaar". Ook maken wij in dit hoofdstuk inzichtelijk welke voorstellen voor ons ook van belang zijn, maar gerealiseerd kunnen worden zonder inzet van de Algemene Middelen. Het gaat hierbij om voorstellen die waarschijnlijk overlap zullen hebben met Nij Begun en om voorstellen die gefinancierd kunnen worden uit reguliere middelen vanuit de bestaande programma's.

In hoofdstuk 2 gaan wij in op de autonome ontwikkelingen die wij voorzien voor de periode 2024-2028. Dit betreft onder meer de effecten van de Meicirculaire 2024 van het Provinciefonds en het effect van de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt (lees: rente- en dividendinkomsten) op de financiële positie van de provincie.

Hoofdstuk 3 geeft een actualisatie weer van het financieel perspectief 2024-2028. Het financieel perspectief schetsen wij in bijna ieder P&C-document en is het kader waarbinnen wij opereren. In dit hoofdstuk komen de financiële effecten van hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 samen. Tevens lichten wij een aantal risico's en onzekerheden toe waarmee het financieel perspectief wordt omgeven.

In bijlage 1 zijn de uitgangspunten voor de meerjarenramingen 2024-2028 opgenomen. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van door u vastgestelde begrotingswijzigingen 2024 bij separate Statenvoorstellen en een overzicht van door het College in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2024.

Hoofdstuk 1. Voorstellen Perspectiefnota 2025

Programma 1. Ruimte en Water

A. Voorstellen Hoofdpijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1. Klimaatadaptatie

Samen met onze partners in de werkregio Groningen - Noord-Drenthe werken we aan een klimaatrobuust watersysteem, ruimtelijke inrichting en vitaal en kwetsbare functies. Deze samenwerkingsregio is ontstaan naar aanleiding van de opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) zoals benoemd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. In de regio trekt de provincie samen op met gemeenten, waterschappen, waterbedrijven en de veiligheidsregio. Er wordt kennis gedeeld op het gebied van het toepassen van de principes van water- en bodem sturend, de landelijke maatlat groene gebouwde omgeving en het ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Tevens wordt gezamenlijk gewerkt aan communicatie en bewustwording, waterbesparing, klimaatbestendige bedrijventerreinen en het inrichten van stedelijk gebied als spons. Voor het organiseren, coördineren, ondersteunen en faciliteren van deze samenwerking zijn financiële middelen nodig. De provincie heeft zich tot en met 2027 aan deze opgave gecommitteerd door middel van vaststelling van de Regionale Adaptatiestrategie en Regionale Uitvoeringsagenda.

Daarnaast werken wij aan het provinciale doel tot kennisvergroting, innovatie en nieuwe werkgelegenheid in relatie tot klimaatadaptatie. Dit doen we door samen met onze kennisinstellingen te werken aan het toepassen van innovatieve oplossingen in de regio. We ondersteunen het Climate Adaptation Platform (CAP), dat onderdeel is van het Akkoord van Groningen.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande doelstellingen, wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,9 miljoen (€ 0,3 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

Geen sprake van onontkoombare en onuitstelbare voorstellen met betrekking tot dit programma.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdpijnenakkoord

C.1 Vergroten beschikbaarheid zoetwater

De beschikbaarheid van voldoende zoetwater komt steeds meer onder druk te staan. We kijken daarom naar een aantal oplossingsrichtingen:

- Vergroten van de beschikbaarheid vanuit het IJsselmeer, dat gebeurt vooral in landelijke trajecten
- Vasthouden van water zodat er voldoende schoon water is voor drinkwater, de natuur, landbouw en bedrijven
- Besparing van water

Met dit voorstel richten we ons op de mogelijkheden van het vasthouden van water.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande doelstellingen, is voor de periode 2025-2028 € 0,56 miljoen (€ 0,15 miljoen per jaar voor de jaren 2025 t/m 2027; € 0,11 miljoen voor het jaar 2028) benodigd. Voor dit voorstel zoeken wij nog naar alternatieve dekking.

C.2 Verminderen verbruik waterindustrie

In het Hoofdlijnenakkoord is aangegeven dat we, samen met de waterschappen en het Waterbedrijf, bedrijven gaan stimuleren om zuiniger om te gaan met water in het algemeen, en met drinkwater in het bijzonder. Hiervoor moeten we ook kijken naar andere bronnen van water die bedrijven kunnen gebruiken. De kern van dit onderwerp is waterbesparing, alternatieve bronnen voor water en hergebruik van water. Dit alles om bedrijven beter bestand te laten zijn tegen watertekorten.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande ambitie, is voor de periode 2025-2028 € 0,37 miljoen (gemiddeld € 0,09 miljoen per jaar) benodigd. Voor dit voorstel zoeken wij nog naar alternatieve dekking.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met betrekking tot programma 1. De voorstellen die niet ten laste komen van de Algemene middelen zijn in de tabel niet gekwantificeerd.

Tabel 1. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 1

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Klimaatadaptatie	-	300,0	300,0	300,0	-	900,0	Algemene middelen
Subtotaal A	-	300,0	300,0	300,0	-	900,0	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal B	-	-	-	-	-	-	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
1. Vergroten beschikbaarheid zoetwater	-	-	-	-	-	-	Alternatieve dekking
2. Verminderen verbruik water industrie	-	-	-	-	-	-	Alternatieve dekking
Subtotaal C	-	-	-	-	-	-	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	-	300,0	300,0	300,0	-	900,0	

Programma 2. Milieu en energie

A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1 Energieprogramma

De provincie Groningen is een energieprovincie. Energie is een belangrijk onderdeel van onze samenleving: voor gebouwde omgeving, landbouw, industrie en mobiliteit. Er zitten ook keerzijden aan het zijn van een energieprovincie, zoals de impact van zon en wind op de ruimte en landschap. Dit moeten we in goede banen leiden, zodat de Groninger er ook wat aan heeft.

Als provincie Groningen hebben we ons gecommitteerd aan het Nationale Klimaatakkoord. De Nederlandse klimaatdoelen zijn vastgelegd in de nationale Klimaatwet. Behalve de klimaatdoelstellingen beschrijft de Klimaatwet ook het beleidskader rond de klimaatdoelstellingen. Decentrale overheden vervullen een sleutelrol bij de uitvoering van klimaat- en energiebeleid. Wij werken de komende periode aan de uitwerking van het uitvoeringsprogramma Energie 2024-2027 en aan de bouwstenen voor het beleidsprogramma Energie.

Om uitvoering te kunnen geven aan ons Energie en Klimaatbeleid, het uitvoeringsprogramma Energie, het beleidsprogramma Energie en om aan onze wettelijke kerntaken te kunnen voldoen, wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 2,25 miljoen (€ 0,75 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.2 Milieuprogramma

In 2023 hebben wij een geactualiseerd milieuprogramma vastgesteld. Voor de uitvoering van dit milieuprogramma zijn structureel middelen beschikbaar (€ 0,2 miljoen per jaar). Gelet op een aantal recente ontwikkelingen zijn de beschikbare middelen voor de periode 2025 en verder naar verwachting niet toereikend.

Het betreft de volgende ontwikkelingen:

- Doorontwikkeling van gebiedsgericht milieubeleid onder de nieuwe Omgevingsvisie, waaronder:
 - Ontwikkeling van de Handreiking gebiedsgerichte aanpak;
 - Opstellen gebiedsgericht milieubeleid voor nog te selecteren hot spots en clean zones.
- Nadere inventarisaties en beoordeling milieugebruiksruimte.

Voorgesteld wordt om incidenteel voor de jaren 2025 t/m 2027 € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.3 Aanpak duurzame ontwikkeling

In november 2023 hebben wij de Aanpak Duurzame Ontwikkeling vastgesteld. Kern van de aanpak is minimaal te voldoen aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de EU en het Rijk en om vanuit onze invloed te werken aan het behalen van Brede Welvaart. Middels de Aanpak Duurzame Ontwikkeling wordt invulling gegeven aan het Hoofdlijnenakkoord, waarin wordt gesteld dat duurzame ontwikkeling voor alle beleidsterreinen een belangrijk onderdeel is. Vanuit die gedachte is de Aanpak Duurzame Ontwikkeling opgesteld voor een tijdspanne van tien jaar, omdat duurzame ontwikkeling niet in een paar jaar te behalen is. In de komende jaren wordt gewerkt aan de volgende doelen:

- We voldoen minimaal aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de EU en het Rijk voor 2030 en 2050.

- We nemen onze verantwoordelijkheid en werken vanuit onze invloed aan het halen van Brede Welvaart. De Sustainable Development Goals (SDG's) dienen om daar concreet invulling aan te geven.
- We halen onze eigen (sub)doelen voor duurzaamheid voor bedrijfsvoering, beleid en projecten.

Om deze doelen te kunnen realiseren zijn voor de eerste twee jaar (2024 en 2025) concrete acties uitgewerkt. Eind 2025 volgt een tussentijdse evaluatie, om de concrete acties voor de daaropvolgende twee jaar te bepalen.

Om uitvoering te kunnen geven aan de Aanpak Duurzame Ontwikkeling wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,75 miljoen (€ 0,25 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.4 Advisering dossier gaswinning

In het Hoofdlijnenakkoord neemt het gaswinningsdossier een belangrijke plek in. In de komende periode is provinciale inzet benodigd bij bijvoorbeeld de uitwerking van de verschillende agenda's onder Nij Begun. Concreet gaat het hierbij om het betrekken van de inwoners van de provincie Groningen en maatschappelijke partijen (participatie) en de bijbehorende communicatie hierover.

Om uitvoering te kunnen geven aan het dossier gaswinning wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Gas d'r af

Nij Begun biedt de eerste handvatten op weg naar erkenning, herstel en perspectief voor Groningen en de Groningers. In ons Hoofdlijnenakkoord hebben wij aangegeven dat hiervoor meer nodig is, zoals speciale aandacht voor de veerkracht en mentale gezondheid van Groningers.

Vanuit deze optiek is eind 2023 het programma "Gaskraan definitief dicht" opgestart. Als onderdeel van dit programma willen wij met betrokkenen in de provincie op 5 oktober 2024 een collectief markeringsmoment organiseren rondom het definitief stoppen van de gaswinning uit het Groningenveld. Een markeringsmoment van, voor en door Groningers. We willen hiermee bijdragen aan het verhogen van het Groninger gemeenschapsgevoel en aan een nieuw collectief verlangen van alle Groningers: een nieuwe mindset, de bladzijde omslaan, een nieuw begin voor Groningen en de Groningers.

Om dit markeringsmoment te kunnen organiseren wordt voorgesteld om, in aanvulling op reeds beschikbare middelen, incidenteel voor het jaar 2024 € 0,54 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.2 Bijdrage IPO-milieu

In december 2023 is door de Bestuurlijke Advies Commissie Ruimte & Leefomgeving van het Interprovinciaal Overleg (IPO) de IPO-Meerjarenagenda Brzo 2024-2027 vastgesteld. Door het vaststellen van deze meerjarenagenda hebben de provincies zich gecommitteerd aan de onderstaande kosten:

- continueren van het bestaande jaarlijkse budget voor projecten van in totaal ca. € 0,55 miljoen per jaar,
- continueren van het bestaande jaarlijkse budget voor coördinatie tussen de BRZO-diensten van in totaal ca. € 0,51 miljoen per jaar.

De provincie Groningen draagt bij aan deze kosten op basis van een vaste verdeelsleutel.

Binnen de huidige budgetten zijn voor ons aandeel in de kosten voor de Meerjarenagenda BRZO onvoldoende middelen aanwezig. Voor de jaren 2025 t/m 2027 is aanvullend in totaal € 0,15 miljoen benodigd. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

C.1 Provinciaal Warmte Energiebedrijf

In het Hoofdlijnenakkoord is aangegeven dat wij een rol voor de provincie Groningen zien als het gaat om een provinciaal energiebedrijf, bijvoorbeeld bij de aanleg van betaalbare warmtenetten tussen bedrijven die warmte over hebben en woningen die dat kunnen gebruiken. Een eerste verkenning hiervan is gestart en beschikbare informatie ten aanzien van (provinciale) energie- en of warmtebedrijven wordt opgehaald. Gezien de grootte en de complexiteit van de opgave, kan deze opgave niet worden uitgevoerd binnen de bestaande middelen en capaciteit. Wij willen, op basis van de eerste verkenningen, doorgaan met het uitzoeken of een provinciaal energie-/warmtebedrijf voor de provincie Groningen realiseerbaar is. De totale lasten (bestaande uit personeelslasten en procesmiddelen) zijn circa € 0,5 miljoen voor 2025.

Om uitvoering te kunnen geven aan deze verkenning wordt voorgesteld om incidenteel voor het jaar 2025 € 0,50 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen voor de Perspectiefnota 2025 ten laste voor de Algemene middelen in programma 2.

Tabel 2. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 2

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Energieprogramma	-	750,0	750,0	750,0	-	2.250,0	Algemene middelen
2. Milieuprogramma	-	100,0	100,0	100,0	-	300,0	Algemene middelen
3. Aanpak duurzame ontwikkeling	-	250,0	250,0	250,0	-	750,0	Algemene middelen
4. Advisering dossier gaswinning	-	100,0	100,0	100,0	-	300,0	Algemene middelen
Subtotaal A	-	1.200,0	1.200,0	1.200,0	-	3.600,0	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Gas d'r af	540,0	-	-	-	-	540,0	Algemene middelen
2. Bijdrage IPO-milieu	-	51,0	52,0	49,0	-	152,0	Algemene middelen
Subtotaal B	540,0	51,0	52,0	49,0	-	692,0	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
1. Provinciaal warmte energiebedrijf	-	500,0	p.m.	p.m.	-	500,0	Algemene middelen
Subtotaal C	-	500,0	-	-	-	500,0	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	540,0	1.751,0	1.252,0	1.249,0	-	4.792,0	

Programma 3. Platteland en natuur

A. Voorstellen Hoofdpijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1 Landbouwprogramma

Met de Uitvoeringsagenda Landbouw Groningen 2024 geven wij invulling aan het landbouwbeleid van de provincie Groningen voor 2024. Op dit moment werken wij aan een nieuw beleidsprogramma 2025-2030 voor de landbouw, dat naast een uitvoeringsdeel een toekomstbeeld op de landbouw zal bevatten als nadere uitwerking van de economische visie en nieuwe omgevingsvisie van de provincie Groningen.

Gezien de prominente aanwezigheid van de landbouwsector in de provincie Groningen kan worden gesteld dat Groningen een echte landbouwprovincie is. Zowel het Koersdocument voor de omgevingsvisie (vastgesteld in 2022) als het coalitieakkoord 'Veur Mekoar' (juni 2023) geven aan dat Groningen ook naar de toekomst toe een landbouwprovincie blijft. Te verwachten is dat de landbouw wel gaat veranderen vanwege veranderende maatschappelijke wensen en behoeften.

Samengevat richten we ons beleid op het stimuleren van een landbouw in Groningen die op een schone en efficiënte wijze hoogwaardig voedsel en groene grondstoffen produceert, met een goed verdienenmodel voor de boer én positieve bijdrage aan maatschappelijk gewenste ontwikkelingen. Door het stimuleren van innovaties en experimenten is de landbouw in Groningen een voorbeeld in andere regio's als het gaat om verduurzaming van landbouwsystemen en het zorg dragen voor voldoende gezond voedsel.

Om uitvoering te kunnen geven aan de ambities in het nieuwe beleidsprogramma voor de landbouw wordt voorgesteld om voor de periode 2025-2027 € 3,75 miljoen (€ 1,25 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.2 Natuur

a. Biodiversiteit - vergroten natuurwaarden in natuur- en landbouwgebied

In de afgelopen jaren is door de terreineherende organisaties (tbo's) geconstateerd dat het landelijk gebied intensiever en vaker wordt bezocht. De waarde van landschap en natuur is door meer mensen 'ontdekt'. Door deze actuele ontwikkelingen werd ook duidelijk dat de voorzieningen en faciliteiten om de bezoekersstromen te kunnen opvangen achter zijn gebleven. Het ontbreken van faciliteiten heeft ook als gevolg dat de gebieden niet altijd even goed bekend zijn bij het publiek. Wij willen de tbo's stimuleren en ondersteunen in het verhogen van de toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid (ook voor sport en bewegen) en bekendheid van karakteristieke landschappen en waardevolle natuurterreinen door middel van (verbetering van) recreatieve voorzieningen. Hierbij is extra aandacht voor specifieke doelgroepen (andersvaliden, ouderen, jongeren). Met het budget kunnen 2-4 terreinen per jaar een impuls krijgen. Gezamenlijk met de tbo's wordt hiervoor een planning en verdeling gemaakt.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande ambities wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

b. Soortenbeleid

Het soortenbeleid heeft betrekking op maatregelen ter versterking en begeleiding van onder meer akker- en weidevogels, bevers, de wolf en zeehonden. Dit zijn veelal dossiers met een structureel karakter. De bescherming van akker-/weidevogels is een wettelijke taak. Voor de wolf is een regeling opgezet voor de uitleen van tijdelijke rasters aan agrariërs na een aanval van wolf op hun vee. Voor

de bever is een beheerplan opgesteld dat uitgevoerd moet worden. Voor zeehonden gaat het om afspraken in het kader van het zeehondenakkoord tussen LNV, kustprovincies, gemeenten, zeehondenopvangcentra en vrijwilligersorganisaties. Dit akkoord loopt nog tot 2028.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande (wettelijke) taken wordt voorgesteld om voor de periode 2025-2027 € 0,375 miljoen (€ 0,125 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

c. Stikstof (diversiteit, natuurherstel en landbouwmaatregelen en stikstofreductie)

Voor de transitie landelijk gebied werken we volop aan het opstellen van de gebiedsplannen. De verwachting is dat deze gebiedsplannen na de zomer gereed zijn. Daarnaast bereiden we de uitvoeringsorganisatie voor en verkennen we of we aansluitend op het gereedkomen van de gebiedsplannen in sommige gebieden al stappen kunnen zetten.

Op dit moment lopen er al diverse processen met stakeholders en projecten inzake de transitie landelijk gebied die gecontinueerd moeten worden. Daarnaast maken we al kosten bijvoorbeeld op gebied van grondzaken (afschrijving gebouwen), potentiële bedrijfsverplaatsing in het kader van vermindering van de stikstofbelasting voor Natura2000-gebied Lieftingsbroek, is er een adviescommissie Lieftingsbroek en worden diverse proceskosten gemaakt.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande werkzaamheden en de processen (onder andere met derden) te kunnen continueren, wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 5,1 miljoen (€ 1,7 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

d. Reductie CO2 Bos en Hout

Middels dit uitvoeringsprogramma dient een uitbreiding van het groen in Groningen met 750 hectare/7,5 km in de periode tot 2030 gerealiseerd te worden. Dit is verdeeld in ongeveer 50% nieuw bos, 30% in groene landschapselementen zoals houtsingels en groen langs wegen en het groener maken van bedrijventerreinen en (boeren-)erven. Meer groen draagt bij aan de klimaatadaptatie, de economie, de inrichting van de ruimte, de biodiversiteit en de leefbaarheid.

Naast onze eigen ambitie hebben we ook een aandeel in de landelijke bossenstrategie van 375 hectare in 10 jaar t/m 2030 (jaarlijks 37,5 ha.). Het gaat hier om een inspanningsverplichting. Met een budget € 1 miljoen kunnen we tussen de 10-13 ha. per jaar realiseren. De verwachting was dat we naast de eigen middelen ook een bijdrage uit het transitiefonds zouden krijgen van het Rijk waarmee we onze ambitie konden waarmaken. Op dit moment is het Rijksbeleid voor dit onderwerp nog onduidelijk.

Het uitvoeringsprogramma Bos en Hout is in samenwerking met gemeenten, groene gebiedspartners en agrarische collectieven tot stand gekomen. Op een zogeheten 'Kansenkaart' is geïnterviewd waar bos, bomen en struiken goed passen en kunnen groeien. Hierbij worden de karakteristieke eigenschappen van het Groninger landschap versterkt en worden vooral bij het aanplanten van landschapselementen zoveel mogelijk bomen en struiken gebruikt die van nature in Groningen voorkomen.

Om gedeeltelijk uitvoering te kunnen geven aan het Uitvoeringsprogramma Bos en Hout via subsidieregelingen en bosaanleg op aangekochte provinciale gronden, is voor de periode 2025-2027 € 3 miljoen (€ 1 miljoen per jaar) benodigd. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

Voor 2024 wordt vanuit Bos en Hout € 0,25 miljoen ingezet ter dekking van het voorstel 'Versterking samenwerking natuurtoezicht'. Voor 2024 resteert hiermee voor Bos en Hout een budget van € 1,75 miljoen.

e. Natuurnetwerk Nederland

De realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een belangrijke wettelijke kerntaak voor de provincie en maakt onderdeel uit van de afspraken met het Rijk. In het Natuurpact met het Rijk is de bestuurlijke afspraak vastgelegd dat het NNN in 2027 klaar is. In het Hoofdpijnakkoord hebben wij aangegeven het NNN te gaan uitbreiden tot de voorgeschreven omvang, maar dat realisatie is uitgesteld tot 2030.

Periodiek maken we samen met Prolander een doorkijk inzake de nog te realiseren hectares aankoop en inrichting NNN en welke middelen hiervoor benodigd zijn (op basis van de actuele marktontwikkelingen). Uit deze doorkijk blijkt dat de gemiddelde grondprijs de afgelopen jaren een sterk stijgende lijn vertoont die zich naar verwachting zal voortzetten. De druk op de grondmarkt neemt toe door diverse ontwikkelingen, waardoor de grondprijs stijgt. Ook de eenheidsprijzen voor inrichting stijgen fors.

Tot 2030 gaat hierdoor een tekort optreden van ca. € 18,0 miljoen voor de realisatie van het natuurnetwerk. Een gedeelte van de prijsstijgingen kunnen we opvangen met de extra middelen die het college beschikbaar heeft gesteld waardoor het verwachte tekort rond de € 15 miljoen bedraagt. Een gedeelte van de inrichtingskosten verwachten we te kunnen invorderen met toekomstige Europese POP-subsidies.

Om uitvoering te kunnen geven aan de afspraken zoals opgenomen in het Natuurpact wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 3,43 miljoen (€ 1,14 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.3a Realisatie Waddenopgave

De provincie Groningen werkt samen met de provincies Friesland en Noord-Holland aan de ontwikkeling van het Waddengebied. Hiervoor worden grotere integrale projecten en programma's ontwikkeld om het Waddengebied te versterken. Het Rijk draagt hierin bij via de programmatische aanpak grote wateren (PAGW) en het Investeringskader Waddengebied (IKW) stelt via het Waddenfonds middelen beschikbaar. Door de kustontwikkeling integraal te cofinancieren dragen we bij aan de toekomst van het kustgebied van onze provincie. Vanaf 2016 hebben we deze cofinanciering al beschikbaar en is een multiplier gerealiseerd van circa 1:10. De investeringen zijn erop gericht om de leefbaarheid, vrije tijdseconomie, natuur, landbouw en economie rondom de kust (havens) te versterken. De kustontwikkeling heeft betrekking op thema's klimaatadaptatie (zoetwaterbeschikbaarheid), verduurzaming economie waaronder vergroening chemie (Eemshaven en Oosterhorn), ecologische versterking/biodiversiteit en de landbouw, recreatie en leefbaarheid.

Om uitvoering te kunnen geven aan de opgaven in het Waddengebied wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 3,0 miljoen (€ 1,0 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.3b Cofinanciering Waddenfonds

Via het Investeringskader Waddengebied (IKW) worden majeure programma's in het totale Nederlandse Waddengebied mogelijk gemaakt met financiering via het Waddenfonds. Twee majeure programma's, te weten Gastheerschap Waddengebied en Cultuurlandschap Waddengebied zijn nu gereed voor indiening bij het Waddenfonds.

Beide programma's hebben hun uitstraling over het gehele Wadden(kust)gebied en versterken de uitstraling van dit unieke Unesco Werelderfgoed. Financiering van deze programma's vindt voor 50%

plaats via het Waddenfonds/IKW. De cofinanciering loopt via de Waddenprovincies, daar waar het programma zijn uitwerking heeft en beslaat 10% van de totale financiering per waddenprovincie. Voor deze beide programma's is in de komende periode cofinanciering vanuit de provincie Groningen benodigd.

Het IKW stopt met nieuwe aanvragen met ingang van 2027, maar de tenders van Waddenfonds lopen een jaar langer door tot 2028. Tot die tijd is cofinanciering van nog nader te ontwikkelen programma's en projecten noodzakelijk. Hierna ontstaat een nieuwe periode waarover gesprekken plaatsvinden met de Rijkspartners. Een vervolg van een soortgelijk investeringsfonds en bijkomende programma's en projecten ligt hierbij in de lijn der verwachting.

Om de cofinanciering voor programma's binnen het IKW mogelijk te maken is incidenteel voor de periode 2024-2027 een bedrag van € 1,05 miljoen benodigd. Wij gaan er van uit dat vanuit NPG (voor cultuurlandschappen) een bedrag van € 0,70 miljoen beschikbaar wordt gesteld. Derhalve stellen wij voor om het restant van € 0,35 miljoen te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Faunaschade

De provincie is op grond van de Omgevingswet verplicht schade aangericht door in het wild levende dieren te vergoeden. De provincie heeft hiervoor beleidsregels opgesteld aan de hand waarvan BIJ12 in opdracht van de provincie aanvragen voor een tegemoetkoming afhandelt. Het gaat bijvoorbeeld om schade door ganzen aan grasland. Naast toegenomen schade door ganzen neemt ook de schade veroorzaakt door andere soorten, zoals bijvoorbeeld de houtduif, toe.

Landelijk neemt de faunaschade elk jaar verder toe. In de provincie Groningen is dat ook het geval. Waar de kosten voor schadevergoedingen tot 2019 op ca. € 600.000 euro per jaar lagen, zijn deze kosten de afgelopen jaren sterk gestegen (er is sprake van circa een verdrievoudiging van dat bedrag in 2023), onder ander verklaard door (lokale) toename van populaties van schadeveroorzakende dieren, stijging van de gewasprijzen en het verbod op specifieke gewasbeschermingsmiddelen. Tevens nemen de uitvoeringskosten van BIJ12 toe. Het is de verwachting dat de kosten voor dit jaar (2024) en komende jaren wederom hoger zullen uitvallen dan voorgaande jaren.

Om uitvoering te kunnen geven aan de open einde-regeling voor faunaschade wordt voorgesteld om, aanvullend op reeds beschikbare middelen, voor 2024 en 2025 in totaal € 2,4 miljoen aanvullend budget beschikbaar te stellen (2024: € 0,6 miljoen; 2025: € 1,8 miljoen). Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.2 Exoten

De provincie heeft een wettelijk taak bij de bestrijding van invasieve exoten. Dit is geregeld in de Omgevingswet en het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. De provincie is in beginsel verplicht om voor een groot aantal soorten uitroeingsmaatregelen, beheersmaatregelen en herstelmaatregelen te nemen als bedoeld in de Europese exotenverordening. Het gaat zowel om dieren, landplanten als waterplanten, die ook al deels wijdverspreid voorkomen in de provincie. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld de nijlgans, grote watervanille en reuzenberenklauw.

De rol die provincies spelen is deels faciliterend en ondersteunend, om andere partijen zoals bijvoorbeeld gemeenten en terreinbeheerders te helpen bij de bestrijding. Vaak gaat dit ook gepaard met een specifieke subsidieregeling. Het opzetten en uitvoeren van een dergelijke regeling vraagt uiteraard capaciteit. Daarnaast speelt de provincie ook een actieve rol bij de bestrijding van bepaalde exoten die nog weinig voorkomen of zich voor het eerst vestigen. Deze worden direct in opdracht van provincies bestreden. Ook kan de provincie via communicatie bijvoorbeeld het bewustzijn over exoten

en de risico's daarvan vergroten. Verder kan de provincie ook een rol spelen bij de monitoring en kennisontwikkeling over (de bestrijding van) exoten.

Op dit moment werken wij aan een plan van aanpak voor invasieve exoten in de provincie Groningen. Voor de uitvoering van dit plan en om zodoende goede invulling aan onze wettelijke taak te geven, is voor 2025 een bedrag van € 0,2 miljoen benodigd. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

C.1 Versterking natuurtoezicht

De terreinbeherende organisaties (tbo's) hebben het signaal aangegeven dat de samenwerking in het natuurtoezicht versterking verdient. Zij ervaren een toenemende druk op het buitengebied, wat zich uit in een grotere recreatiedruk en diverse vormen van overlast en criminaliteit. Naar aanleiding van dit signaal heeft een adviesbureau een onderzoek uitgevoerd. Zij concludeert dat de boa-capaciteit van de tbo's krap is en mager afsteekt bij wat, uitgaande van de landelijk gehanteerde norm, in Groningen passend zou zijn.

Op basis van het rapport zijn gesprekken gevoerd met de tbo's en particuliere eigenaren over het versterken van het natuurtoezicht. De partijen hebben aangegeven dat het aantal boa's is afgenomen en verder dreigt af te nemen. Een structurele financiële bijdrage door de provincie is noodzakelijk voor het behoud van de huidige boa-capaciteit. Tevens is de wens uitgesproken voor ondersteuning vanuit de provinciale boa's bij zwaardere strafrechtelijke handhavingszaken. Ook de particuliere eigenaren van opengestelde terreinen hebben behoefte aan (incidentele) inzet van boa's.

Vervolgens is ambtelijk samen met de partijen een voorstel uitgewerkt voor versterking van de samenwerking in het natuurtoezicht. Voor de realisatie van dit voorstel zijn structureel aanvullende middelen nodig. Voor de periode 2024-2028 betreft dit een bedrag van € 1,32 miljoen (ca. € 0,26 miljoen per jaar). Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen voor de Perspectiefnota 2025 in programma 3. De voorstellen die niet ten laste komen van de Algemene middelen zijn in de tabel niet gekwantificeerd.

Tabel 3. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 3

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdpijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Landbouwprogramma	-	1.250,0	1.250,0	1.250,0	-	3.750,0	Algemene middelen
2a. Natuur - biodiversiteit	-	100,0	100,0	100,0	-	300,0	Algemene middelen
2b. Natuur - soortenbeleid	-	125,0	125,0	125,0	-	375,0	Algemene middelen
2c. Natuur - stikstof	-	1.700,0	1.700,0	1.700,0	-	5.100,0	Algemene middelen
2d. Natuur - reductie CO2 Bos en Hout	-254,6	1.000,0	1.000,0	1.000,0	-	2.745,4	Algemene middelen
2e. Natuur - Natuurnetwerk Nederland	-	1.143,0	1.143,0	1.143,0	-	3.429,0	Algemene middelen
3a. Realisatie Waddenopgave	-	1.000,0	1.000,0	1.000,0	-	3.000,0	Algemene middelen
3b. Cofinanciering Waddenfonds	100,0	100,0	100,0	50,0	-	350,0	Algemene middelen + alternatieve dekking
Subtotaal A	-154,6	6.418,0	6.418,0	6.368,0	-	19.049,4	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Faunaschade	600,0	1.800,0	-	-	-	2.400,0	Algemene middelen
2. Exoten	-	200,0	-	-	-	200,0	Algemene middelen
Subtotaal B	600,0	2.000,0	-	-	-	2.600,0	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdpijnenakkoord							
1. Versterken samenwerking natuurtoezicht	254,6	266,1	266,6	267,1	267,7	1.322,1	Algemene middelen
Subtotaal C	254,6	266,1	266,6	267,1	267,7	1.322,1	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	700,0	8.684,1	6.684,6	6.635,1	267,7	22.971,5	

Programma 4. Bereikbaarheid

A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

Geen sprake van voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027 met betrekking tot dit programma ten laste van de Algemene Middelen.

Het Hoofdlijnenakkoord bevat echter wel diverse voorstellen bereikbaarheid / mobiliteit. Bezien wordt of deze voorstellen vanuit de beschikbare middelen mobiliteit kunnen worden gefinancierd. Mocht deze ruimte er niet zijn, dan komen wij op een later moment met deze voorstellen bij uw Staten terug. Deze voorstellen zijn overigens wel hieronder opgenomen onder B.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Baggeren Reitdiep

Uit de meest recente kostenramingen is gebleken dat de initieel voor dit project beschikbaar gestelde middelen niet afdoende zijn. Dit komt onder andere doordat initieel de kosten zijn berekend op prijspeil 2018/2019 en er aanvullend gebaggerd moet worden bij een aantal aanleg -en wachtplaatsen. Hiermee was aanvankelijk geen rekening gehouden. Binnen dit project is voor het jaar 2024 sprake van een tekort van € 1,62 miljoen.

B.2 Boomwortelopdruk N976

Dit betreft de aanpak van een deel van het fietspad langs de N976. Hier voeren we in 2025 een integraal project uit waar ook de hoofdrijbaan en het verbeteren van de verkeersveiligheid onderdeel van zijn. De planuitwerking van dit project is momenteel gaande en we voorzien hier een nieuw fietspad in beton. Het werk moet in 2024 worden aanbesteed om uitvoering in 2025 mogelijk te maken. De middelen die nodig zijn om de problemen met boomwortelopdruk op dit deel van het fietspad langs de N976 op te lossen worden ingeschat op € 2,20 miljoen.

B.3 Areaaluitbreiding n.a.v. project Aanpak Ring Zuid

Met de ombouw van Ring Zuid is contractueel afgesproken dat de meerkosten van beheer en onderhoud voor rekening van de beheerder komen. Daarnaast worden bij het overdragen van het areaal geen afkoopsommen vanuit het project meegegeven aan de beheerders.

Bij het Vrijheidsplein is sprake van areaalwijzigingen. Het gaat om de aanleg van fly-overs, kunstwerken en een groen geluidsscherm die na oplevering in eigendom komen van de provincie. Oplevering staat gepland voor najaar 2024. Onderhoud hiervan was financieel niet voorzien en de berekeningen waren niet eerder binnen. De kosten worden op dit moment ingeschat op € 0,33 miljoen.

B.4 Vervanging fundering provinciale weg N979

De fundering van de provinciale weg N979 is op verschillende plekken slecht en moet vervangen worden. Uit metingen en inspecties blijkt dat de fundering op een deel van het traject onvoldoende draagkracht biedt en dat de restlevensduur van de weg op deze plaatsen nihil is. Door onvoldoende draagkracht kunnen scheuren ontstaan in het wegdek. De N979 maakt onderdeel uit van ons kernnetwerk en vervult hierdoor een belangrijke functie voor de regio. De kosten voor het aanpakken van de fundering van de N979 worden ingeschat op € 1,60 miljoen.

Voor de dekking van bovenstaande voorstellen wordt ruimte gezocht binnen het bestedingsplan Mobiliteit. Mocht hierbinnen geen ruimte aanwezig zijn, dan komen wij op een later moment met deze voorstellen terug.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

C.1 Opwaardering regionaal fietsnetwerk/fietsroutes

De ambities op het gebied van fiets en het opwaarderen van het regionaal fietsnetwerk zijn groter dan de beschikbare/beoogde middelen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat lopende projecten mogelijk duurder worden als gevolg van diverse prijsstijgingen. Om de ambities op het gebied van fiets uit het Programma Mobiliteit waar te kunnen maken zijn aanvullende middelen benodigd. Voor de periode 2025-2028 is voor de ambities op het gebied van fiets en het opwaarderen van het regionaal fietsnetwerk naar verwachting een bedrag van € 8,0 miljoen benodigd (€ 2,0 miljoen per jaar). Wij stellen voor dit bedrag te dekken binnen het Bestedingsplan Mobiliteit 2025.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met betrekking tot programma 4. De voorstellen die niet ten laste komen van de Algemene middelen zijn in de tabel niet gekwantificeerd.

Tabel 4. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 4

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal A	-	-	-	-	-	-	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
Baggeren Reitdiep	-	-	-	-	-	-	Middelen mobiliteit
Boomwortelopdruk N976	-	-	-	-	-	-	Middelen mobiliteit
Areaaluitbreiding n.a.v. project Aanpak Ring Zuid	-	-	-	-	-	-	Middelen mobiliteit
Vervanging fundering provinciale weg N979	-	-	-	-	-	-	Middelen mobiliteit
Subtotaal B	-	-	-	-	-	-	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
1. Opwaardering regionaal fietsnetwerk	-	-	-	-	-	-	Middelen mobiliteit
Subtotaal C	-	-	-	-	-	-	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	-	-	-	-	-	-	

Programma 5. Economie

A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1 Economische visie

De Economische visie 2035 beschrijft een hoger ambitieniveau, extra inzet op strategisch doelen en meer integrale opgaven dan het voorgaande economische programma. Het is één van de drie grote visies die de koers van onderliggende beleidsprogramma's bepalen. Bovendien vergt een meer regionale aanpak voor de uitvoering van het beleid extra inspanning. Daarom is extra budget nodig.

Uit de economische analyse blijkt dat Groningen structureel achterblijft bij andere regio's als het gaat om materiële welvaart én de regionale verschillen binnen onze provincie groot zijn. Het college verhoogt daarom het economisch ambitieniveau door strategisch in te zetten op een aantal maatschappelijke doelen. Deze doelen zijn het vergroten van het verdienvermogen van de Groninger, een toekomstbestendige circulaire economie én een toekomstbestendige arbeidsmarkt en sterk vestigingsklimaat. Bovendien is voor de uitvoering van het beleidsprogramma 2024-2027 extra inzet nodig op een regionale aanpak om de opgaven te effectueren. Daarnaast blijkt uit de analyse dat economische ontwikkelingen steeds complexer van aard worden en ingrijpen op andere maatschappelijke ontwikkelingen. Dit vereist meer samenhang met andere beleidsterreinen en afstemming met de omgevingsvisie en leefbaarheidsvisie.

Het maatschappelijk effect, de maatschappelijke doelen en de specifieke opgaven willen we bereiken door via integraal beleid extra in te zetten op de volgende opgaven: bevorderen van innovatie en kenniseconomie, werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt, perspectievolle landbouw stimuleren, internationaliseren, toekomstbestendigheid bestaande bedrijven waarborgen en een aantrekkelijk vestigings- en investeringsklimaat realiseren.

Om uitvoering te kunnen geven aan de Economische visie 2035 en het Beleidsprogramma 2024-2027 wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 5,65 miljoen (€ 1,88 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.2 Uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie

Op 13 februari 2024 is het Uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie 2024-2027 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma betreft een doorvertaling van de ambities die in het Hoofdlijnenakkoord zijn benoemd. Hierin wordt gesteld dat onze provincie gezien mag worden en dat de coalitie de ambitie heeft om de komende jaren te investeren in onze vrijetijdseconomie. Met het Uitvoeringsprogramma 2024-2027 Gastvrij Groningen werkt de provincie verder aan de ambities van de Strategische Visie Vrijtijdseconomie 2021-2030. Hiermee willen we een impuls geven aan de Groningse vrijetijdssector en daarmee een bijdrage leveren aan de brede welvaart in de provincie.

Om uitvoering te kunnen geven aan het Uitvoeringsprogramma Vrijtijdseconomie 2024-2027 wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 2,4 miljoen (€ 0,8 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.3 Aangaan en versterking internationalisering

De inzet op internationalisering en Europa is een voorwaarde om de Groningse belangen te kunnen behartigen en kansen voor de regio te benutten. Het gaat hier om beleidsbeïnvloeding, binnen halen van Europese fondsen, kennisuitwisseling, handelsmissies en gezamenlijke projecten/initiatieven met andere regio's die bijdragen aan de regionale (economische) ontwikkeling van Groningen. Een structurele inzet en een programmering zijn noodzakelijk om richting te geven aan de lange termijn inzet en om concrete resultaten te boeken.

Om uitvoering te kunnen blijven geven aan het internationale relatiebeheer, Europese beleidsbeïnvloeding en het ontsluiten van kennis en netwerken wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,375 miljoen (€ 0,125 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.4 Public affairs

Strategisch relatiemanagement is een onmisbare schakel in onze samenwerking met medeoverheden en de samenleving. In 2022 is de visie Strategisch Relatiemanagement vastgesteld. In 2023 is de uitvoeringsnotitie Strategisch Relatiemanagement opgesteld, waarin de ambities op dit onderwerp voor 2024-2027 zijn opgenomen. Om de doelstellingen rondom public affairs/lobby te realiseren worden diverse strategische evenementen/bijeenkomsten georganiseerd in Den Haag en in Groningen.

Om uitvoering te kunnen geven aan de visie en de uitvoeringsnotitie Strategisch Relatiemanagement wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,15 miljoen (€ 0,05 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.5 Professionalisering lobby

Wij werken doorlopend aan de professionalisering van onze lobby in Den Haag en Brussel. Dit met het oog op het verzilveren van kansen voor Groningen of om te anticiperen op beleidskeuzes die nadelig uitpakken voor Groningen. In dit kader worden op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau workshops en trainingen georganiseerd. Dit om ervoor te zorgen dat we onze lobby op een goede en gestructureerde wijze vormgeven. Daarnaast ligt vooral het accent op een professionele lobby zelf; het investeren in betere banden met Den Haag (ministeries, IPO en Tweede Kamer/Eerste Kamer). Zo worden op politiek en ambtelijk niveau strategische werkbezoeken afgelegd of georganiseerd, waarbij geïnvesteerd wordt in het professionaliseren van ons relatiebeheer en positionering. Tenslotte werken wij momenteel aan een meer strategische opbouw van onze lobby door het ontwikkelen van een dynamische, strategische lobby-agenda.

Om uitvoering te kunnen geven aan de hiervoor genoemde activiteiten wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.6 Ondersteuning Bevrijdingsfestival (5 mei)

Op 5 mei vieren we jaarlijks dat we in Nederland in vrijheid leven. Wij zetten in op een gratis toegankelijk Bevrijdingsfestival Groningen, onder meer ondersteund door een aanvullende provinciale bijdrage.

In de Statenvergadering van 9 november 2022 is motie 434 'Vrijheid voor iedereen' aangenomen. De motie roept op om voor de komende jaren de provinciale subsidie voor het Groningse Bevrijdingsfestival structureel te verhogen. Deze verhoging van € 100.000 van de subsidie is opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord. Het bedrag is voor het jaar 2024 opgenomen in de Begroting 2024, maar is ook in de komende jaren nodig. Zonder steun vanuit gemeente, provincie en het Rijk kan de stichting geen gratis toegankelijk Bevrijdingsfestival organiseren in Groningen.

Om voor de periode 2025-2027 uitvoering te kunnen geven aan de aangenomen motie wordt voorgesteld om voor de periode 2025-2027 € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Verhoging budget Marketing Groningen

De gemeente Groningen en de provincie hebben afgesproken om vanaf 2024 Marketing Groningen te subsidiëren voor de marketing van Stad en Ommeland. Deze afspraak komt voort uit overleg tussen Nationaal Programma Groningen (NPG), het Akkoord van Groningen, gemeente Groningen en de provincie om verdere invulling te geven aan het merkmanagement van de provincie Groningen. Marketing Groningen is hierbij verantwoordelijk voor het onderwerp Vrijtijdseconomie & Gastvrijheid.

Om uitvoering te kunnen geven aan de gemaakte afspraken is, aanvullend op reeds beschikbare middelen, € 0,24 miljoen per jaar benodigd. Voor de periode 2024-2028 betreft dit derhalve € 1,21 miljoen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.2 Merkmanagement

Eén van onze ambities is het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven, instellingen en werknemers. Goede positionering van de provincie Groningen als innovatieve en aantrekkelijke regio voor bedrijven/instellingen/werknemers om zich te vestigen, is daarbij een voorwaarde. Het doel is om via integraal merkmanagement een gedragen merk + verhaal Groningen te hebben en te houden en te laten zien wat Groningen te bieden heeft.

In de afgelopen periode is door een extern bureau (in opdracht van de gemeente Groningen en het Akkoord van Groningen) onderzoek gedaan naar Marketing Groningen. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek hebben de gemeente Groningen, het Akkoord van Groningen, het Nationaal Programma Groningen en provincie Groningen aangegeven meer regie op het merkmanagement en op de vermarkting van de provincie te willen.

In dit kader wordt een nieuwe tijdelijke projectorganisatie voor economische marketing en merkmanagement ingericht, zodat we gezamenlijk met bovengenoemde partijen de samenwerking en randvoorwaarden kunnen verbeteren. De verschillende partijen dragen elk bij aan deze projectorganisatie.

Voorgesteld wordt om voor de inrichting van deze tijdelijke projectorganisatie incidenteel voor 2024 een bedrag van € 0,14 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen. In tegenstelling tot de toeristische promotie betreft het hier met nadruk een eenmalige bijdrage. De breed economische marketingactiviteiten zijn namelijk belegd bij de NOM. Overigens worden deze activiteiten ook bewust enigszins afgebouwd, aangezien de focus meer komt te liggen op uitbouw van het bestaande bedrijfsleven en de acquisitieactiviteiten enigszins worden teruggeschroefd.

B.3 80 jaar Vrijheid

In 2025 is het 80 jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog eindigde. Net zoals bij 75 jaar vrijheid bestaat het voornemen dit moment te gedenken met een landelijk programma, waarin ook de provincies financieel en inhoudelijk participeren.

Landelijk vindt de coördinatie van 80 jaar Vrijheid plaats vanuit het Nationaal Comité 4 en 5 mei. De aanpak per provincie verschilt. Sommige provincies hebben een projectorganisatie ingericht, andere provincies stellen alleen een subsidieregeling open of verdelen een budget tussen alle gemeenten voor lokale activiteiten. Ook de beschikbare budgetten verschillen per provincie. De provincie Groningen heeft ervoor gekozen om te werken met een penvoerder (Museum aan de A) die een aanvraag doet namens alle aangesloten organisaties. Met een dergelijke aanpak is ook gewerkt rond 75 jaar Vrijheid.

Via grote én kleine tentoonstellingen, theater- en muziekvoorstellingen, debat, spoken word en verhalende routes staat Groningen in 2025 stil bij wat vrijheid betekent, wat het effect is van oorlog op burgers, hoe we de lessen die we leerden door kunnen geven en wat we zelf - al dan niet op kleine schaal - kunnen doen om vrijheid te waarborgen. Er zijn circa 80 organisaties/instellingen aangesloten bij het initiatief. De totale geraamde kosten van het project betreffen ca. € 0,9 miljoen.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaande activiteiten wordt voorgesteld om, aanvullend op reeds binnen budgetten beschikbare middelen, incidenteel voor het jaar 2024 € 0,16 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

C.1 Cofinanciering Europese programma's

Europese middelen om de regionale economie te hervormen en ondersteunen, vormen een onmisbaar onderdeel van het economisch beleid in Groningen. Waar Den Haag in toenemende mate vooral het nationale belang voor ogen heeft, en daarbij de (kleinere) regio's regelmatig vergeet, stelt Europa vaak het belang van de regio voorop. Mede daarom vloeien veel Europese middelen naar Groningen/Noord-Nederland. Het EFRO, Interreg, JTF en EU-POP zijn hier bekende voorbeelden van. Ook voor de huidige programmaperiode is vanuit Europa weer ca. € 350 miljoen beschikbaar uit deze fondsen voor de provincie Groningen. Daarnaast wordt het Fonds Provinciale Meefinanciering gebruikt voor de cofinanciering van economische programma's van het Rijk en het economische deel van het Waddenfonds. Om deze fondsen succesvol te kunnen inzetten, is het hebben van voldoende cofinanciering een noodzaak. Er is de komende jaren onvoldoende cofinanciering beschikbaar.

Voorgesteld wordt om voor de periode 2024-2027 € 8,05 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor om dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C.2 Basisbanen

Het doel is om langdurige uitsluiting van mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te voorkomen door onder andere in te zetten op uitbreiding van basisbanen over de gehele provincie en het doorbreken van generatiewerkloosheid. Basisbanen zijn bedoeld voor mensen waarvoor betaalde arbeid bij een werkgever een stap te ver is. Een basisbaan betreft bijvoorbeeld werkzaamheden bij een sportvereniging of opruimwerkzaamheden in een wijk. Daarmee wordt nuttig werk verricht dat belangrijk is voor de buurt of omgeving en levert daarmee een grote bijdrage aan de brede welvaartsfactor en het welbevinden van de persoon zelf.

Voor de periode 2025 t/m 2027 is een bedrag van € 0,3 miljoen (€ 0,1 miljoen per jaar) benodigd. Wij zetten in op financiering voor dit voorstel vanuit het NPG.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met betrekking tot programma 5. De voorstellen die niet ten laste komen van de Algemene middelen zijn in de tabel niet gekwantificeerd.

Tabel 5. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 5

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Economische visie	-	1.883,9	1.883,4	1.882,9	-	5.650,2	Algemene middelen
2. Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie	-	800,0	800,0	800,0	-	2.400,0	Algemene middelen
3. Aangaan en versterking internationalisering	-	125,0	125,0	125,0	-	375,0	Algemene middelen
4. Public affairs	-	50,0	50,0	50,0	-	150,0	Algemene middelen
5. Professionalisering lobby	-	100,0	100,0	100,0	-	300,0	Algemene middelen
6. Ondersteuning Bevrijdingsfestival	-	100,0	100,0	100,0	-	300,0	Algemene middelen
Subtotaal A	-	3.058,9	3.058,4	3.057,9	-	9.175,2	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Verhoging budget Marketing Groningen	241,3	241,3	241,3	241,3	241,3	1.206,4	Algemene middelen
2. Merkmanagement	142,5	-	-	-	-	142,5	Algemene middelen
3. 80 jaar vrijheid	160,0	-	-	-	-	160,0	Algemene middelen
Subtotaal B	543,8	241,3	241,3	241,3	241,3	1.508,9	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
1. Cofinanciering Europese programma's	3.000,0	1.629,7	1.732,7	1.686,7	-	8.049,0	Algemene middelen
2. Basisbanen	-	-	-	-	-	-	NPG
Subtotaal C	3.000,0	1.629,7	1.732,7	1.686,7	-	8.049,0	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	3.543,8	4.929,9	5.032,4	4.985,9	241,3	18.733,1	

Programma 6. Cultuur en maatschappij

A. Voorstellen Hoofdpijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1 Uitvoeringsprogramma Cultuur 2025-2028

Het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2025-2028 gaat invulling geven aan de verdere uitvoering van het Strategisch Beleidskader Cultuur 2021-2028 met als doelstellingen: cultuur voor iedereen; bruisend en vernieuwend aanbod in Stad en Ommeland; ontwikkeling, behoud en versterking van de kwaliteit van cultureel erfgoed, landschap en leefomgeving. We verstrekken acht- en vierjarige subsidies aan culturele instellingen, voeren specifieke subsidieregelingen uit en hebben speciale beleidsinstrumenten ingesteld. Culturele instellingen zijn cruciaal voor het culturele aanbod in de provincie, het bewaren van Gronings erfgoed, artistieke talentontwikkeling. Daarnaast hebben zij impact op de vrijetijdseconomie in de provincie, de leefbaarheid in de kernen en op het vestigingsklimaat. Kortom, cultuur draagt bij aan de brede welvaart in onze provincie.

Om een breed cultureel aanbod via de culturele instellingen in Stad en Ommeland te realiseren en om verschraving te voorkomen, is het noodzakelijk het beschikbare structureel begrote bedrag voor vierjarige subsidies te verhogen. Daarmee kunnen we een breed bestel aan culturele instellingen ondersteunen, variërend van kleine tot middelgrote musea in het Ommeland, tot terugkerende festivals en initiatieven op het gebied van podiumkunsten, cultuurparticipatie en cultuureducatie. Tevens wordt hiermee ruimte gecreëerd voor voortzetting en intensivering van succesvolle specifieke regelingen en beleidsinstrumenten op het gebied van amateurkunst, cultuurparticipatie, erfgoed en artistieke productie.

Het meerjarig beschikbaar stellen van de middelen betekent aansluiting bij de gehele periode van het Strategisch Beleidskader 2021-2028 en haalt daarmee het bereiken van de (kader)doelstellingen dichterbij. Daarnaast is meerjarige beschikbaarheid van de middelen belangrijk voor het maken van langdurige afspraken met samenwerkingspartners. We blijven gelijk op lopen met de Rijksfinanciering voor cultuur en dragen bij aan een cultuurbestel dat voldoende toegerust is om een bijdrage te leveren aan de sociale agenda van 'Nij Begun', aan de doelstellingen in de (deels nog vast te stellen) provinciale Omgevings- Economische en Leefbaarheidsvisie.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaand beleidsdoel wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2028 € 10,4 miljoen (€ 2,6 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.2 Leefbaarheid, zorg en wonen

Voor de deelprogramma's "Leefbaarheid, zorg en wonen", "Sport en bewegen", "Sociaalbeleid en gezondheid", "Positieve gezondheid" en "Opvang vluchtelingen" zijn de begrote middelen t/m 2027 benodigd om invulling te geven aan de opgaven zoals wij die hebben aangegeven in het Hoofdpijnenakkoord "Veur Mekoar". Wij werken de komende periode samen met Provinciale Staten aan een brede leefbaarheidsvisie met een bijbehorend leefbaarheidsprogramma, met als doel de Brede Welvaart in onze provincie te verbeteren. Deze visie wordt door ons naar verwachting eind 2024 ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd. Vervolgens worden meer concrete doelstellingen in het aanverwante uitvoeringsprogramma Leefbaarheid bepaald.

Om invulling te kunnen geven aan de brede leefbaarheidsvisie en het bijbehorende leefbaarheidsprogramma wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 4,58 miljoen (€ 1,53 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.3 Opgave ERL

Naar aanleiding van de in 2023 uitgevoerde tussenevaluatie van de opgave Erfgoed, Ruimtelijke Kwaliteit en Landschap (ERL) zijn een aantal meerjarige aandachtspunten benoemd voor de tweede helft van dit programma. Het betreft onder andere de volgende onderdelen/doelen:

- Meer aandacht en inzet voor het erfgoed buiten het aardbevingsgebied. Zorg voor een goede uitrol van de lessen van het erfgoedprogramma over de gehele provincie.
- Meer focus op Ruimtelijke kwaliteit en Landschap en de verbinding van de opgave ERL met de grote opgaven in onze provincie.
- Voortzetten van het Erfgoedprogramma en aandacht voor Ruimtelijke kwaliteit mede in relatie tot de versterkingsopgave.
- Verlengen van de opgave ERL vanaf 2027 (mede vanwege de verlenging van het onderdeel Erfgoedprogramma tot en met 2028 en de benodigde provinciale cofinanciering daarvan).

In 2023/2024 zijn de eerste stappen gezet in de uitvoering van bovenstaande onderdelen. Zowel de opgave ERL als het daarin opgenomen Erfgoedprogramma betreffen meerjarige programma's, waarin we samenwerken met diverse partijen, zoals gemeenten, RCE/OCW, eigenaren, NCG en het IMG. De provinciale bijdrage vanuit ERL geldt als cofinanciering voor de rijksbijdragen, gemeentelijke inzet en NPG-bijdrage voor de opgave ERL en het Erfgoedprogramma. De middelen uit het Hoofdlijnenakkoord zijn specifiek voor het niet-bevingsgebied en voor verlenging van de opgave ERL.

Om in de komende jaren uitvoering te kunnen geven aan de opgave ERL wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 12,0 miljoen (2025: € 3,0 miljoen; 2026: € 3,5 miljoen; 2027: € 5,5 miljoen) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Investeren in fair pay

Makers van kunst en cultuur verdienen een eerlijke beloning. Onafhankelijk onderzoek wijst uit dat de gemiddelde impact op de begrotingen van culturele instellingen voor de toepassing van fair pay aanzienlijk is (gemiddeld ca. 3,5%). Er is echter sprake van grote verschillen tussen grotere en kleinere instellingen. Door het beschikbaar stellen van aanvullende middelen kan de provincie haar bijdrage aan de realisatie van fair pay leveren, zonder dat het aanbod verschaalt.

Door het meerjarig beschikbaar stellen van de middelen wordt voor de periode 2025-2028 aansluiting verkregen op de subsidies die worden toegekend in het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2025-2028. Hiermee wordt tevens bijgedragen aan het bereiken van de doelstellingen uit het Strategisch Beleidskader Cultuur 2021-2028. Meerjarige beschikbaarheid van de middelen is belangrijk voor de financiële stabiliteit van culturele instellingen, onder meer met het oog op de permanent gestegen kosten. De instellingen maken immers meerjarenplannen op basis van de beschikbare budgetten. Minder geld voor fair pay betekent veelal afschaling van activiteiten bij door de provincie gesubsidieerde instellingen.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaand beleidsdoel wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2028 € 1,57 miljoen (€ 0,39 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

C.1 Sport

Provinciaal sport- en beweegbeleid is onmisbaar in het werken aan de vitaliteit, gezondheid, leefbaarheid en brede welvaart van onze inwoners. Daarom investeren wij ook de komende jaren in sporten en bewegen en werken we aan een samenleving waarin iedereen de mogelijkheid krijgt om te

sporten en bewegen in de directe leefomgeving, op een plezierige manier en op eigen niveau en tempo. Dit willen we onder ander doen door financieel bij te dragen aan het Maatschappelijke programma FC Groningen en in het bijzonder aan de Scholentoer 2.0.

FC Groningen in de Maatschappij is een breed programma waarmee FC Groningen zich inzet voor de gezondheid van alle Groningers. De Scholentoer 2.0 is een activeringsprogramma dat de jonge jeugd in onze provincie meer en beter laat bewegen (groep 3 tot en met groep 8 basisscholen).

Naast inspireren om meer te gaan bewegen wordt ingespeeld op de beweegmotieven en barrières van basisschoolkinderen om meer en beter te gaan bewegen. Door gebruik te maken van de bestaande sport- en beweeginfrastructuur in onze provincie en de inzichten uit recente onderzoeken wordt gebouwd aan een integrale beweegaanpak. Deze aanpak vindt plaats in het gymlokaal, op het schoolplein en bij de sport- en trapvelden in de buurt. Het gaat daarbij verder dan het bereik van FC Groningen waarbij ook samengewerkt wordt met de andere topsportclubs zoals Lycurgus, Donar en Gijs.

Voor de periode 2025 tot en met 2027 willen wij via een meerjarensubsidie van € 210.000 bijdragen aan de Scholentoer 2.0 van FC Groningen. Onze meerjarensubsidie wordt ingezet voor:

- het continueren van de Scholentoer op alle basisscholen in de provincie, groep 3 t/m 8;
- het meten van impact door onderzoek UMCG/RUG/Hanze;
- het doorontwikkelen van de programmering rondom Bewegen op school; en
- het samenwerken met andere topsportclubs rondom de uitbreiding van het activeringsprogramma.

Om uitvoering te kunnen geven aan bovenstaand beleidsdoel wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,21 miljoen (€ 0,07 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C.2 Extra investering cultuurbudget

Binnen het strategisch beschikbare budget voor 2025-2028 is ten opzichte van 2021-2024 meer geld naar de instellingen geschoven. Vanwege stijgende aangevraagde bedragen is dit nodig om op niveau te kunnen toekennen en verschraving van het aanbod te voorkomen. Dit betekent automatisch dat de middelen voor regelingen en instrumenten ter uitvoering van bestaand beleid kleiner zijn geworden. Er is € 0,3 miljoen nodig voor 2025 om het volgende op niveau door te kunnen zetten:

- middelen beschikbaar te hebben om voldoende toekenningen te kunnen doen binnen de regeling 'Amateurkunst en cultuurparticipatie';
- middelen beschikbaar te hebben voor de Groninger Cultuurprijzen;
- middelen beschikbaar te hebben voor voortzetting van het programma "Versterking erfgoedsector" waarin we meerjarige trajecten steunen gericht op vrijwilligers, digitalisering en samenwerking (denk onder meer aan Waddenmusea, Gouden Rand Festivals).

Wij stellen voor om dit bedrag (€ 0,3 miljoen) te dekken uit de Algemene middelen.

C.3 Financiering structurele instellingen Leefbaarheid

Overeenkomstig ons Hoofdlijnenakkoord willen wij een aantal instellingen structureel steunen. Dit betreft Stichting Leergeld, Voedselbanken Groningen, Kledingbanken Maxima en Jeugdfonds Sport en Cultuur. Tot en met 2027 is hiervoor dekking aanwezig in het leefbaarheidsprogramma. De benodigde middelen voor 2028 zijn op dit moment op p.m. gezet.

C.4 Stichting Provinciaal Groninger Studiefonds

Wij willen het Studiefonds extra structureel gaan ondersteunen. Zoals is aangegeven in het Hoofdlijnenakkoord draagt dit voorstel bij aan het belang om ondersteuning te bieden bij het tegengaan van armoede en het vergroten van kansen voor met name kinderen en jongeren. Tot en

met 2027 is hiervoor dekking aanwezig in het leefbaarheidsprogramma. De benodigde middelen voor 2028 zijn op dit moment op p.m. gezet.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met betrekking tot programma 6. De voorstellen die niet ten laste komen van de Algemene middelen zijn in de tabel niet gekwantificeerd.

Tabel 6. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 6

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Uitvoeringsprogramma Cultuur 2025-2028	-	2.600,0	2.600,0	2.600,0	2.600,0	10.400,0	Algemene middelen
2. Leefbaarheid, zorg en wonen	-	1.525,0	1.525,0	1.525,0	-	4.575,0	Algemene middelen
3. Opgave ERL	-	3.000,0	3.500,0	5.500,0	-	12.000,0	Algemene middelen
Subtotaal A	-	7.125,0	7.625,0	9.625,0	2.600,0	26.975,0	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Investerings in fair pay	-	392,2	392,2	392,2	392,2	1.568,8	Algemene middelen
Subtotaal B	-	392,2	392,2	392,2	392,2	1.568,8	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
1. Sport	-	70,0	70,0	70,0	-	210,0	Algemene middelen
2. Extra investering cultuurbudget	-	300,0	-	-	-	300,0	Algemene middelen
3. Financiering structurele instellingen leefbaarheid	-	-	-	-	p.m.	-	N.n.t.b.
4. Stichting Provinciaal Groninger Studiefonds	-	-	-	-	p.m.	-	N.n.t.b.
Subtotaal C	-	370,0	70,0	70,0	-	510,0	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	-	7.887,2	8.087,2	10.087,2	2.992,2	29.053,8	

Programma 7. Openbaar bestuur

A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

A.1 Samenwerking met andere gemeenten en overige overheden

De provincie Groningen heeft een verbindende rol als middenbestuur. Wij stellen onszelf als doel om te investeren in het samenspel met medeoverheden, inwoners, bedrijven en samenwerkingspartners. Hierbij dient de provincie een goede en betrouwbare partner te zijn. Daarbij bewerkstelligt de provincie zorgvuldige en goede participatieprocessen bij beleidsvorming- en uitvoering.

Het samenwerkingsprogramma Kwaliteit openbaar bestuur is randvoorwaardelijk aan de wijze waarop we met andere gemeenten en overige overheden samenwerken. Binnen dit programma wordt onder andere gewerkt aan gezamenlijke ambities (in samenwerking met medeoverheden), een passende bestuursstijl en aan de kwaliteit van het openbaar bestuur, alsmede aan initiatieven waarop participatie van diverse partijen (bijvoorbeeld jongeren, inwoners en overige overheden) vergroot kan worden.

Om uitvoering te kunnen geven aan de ambities binnen het samenwerkingsprogramma Kwaliteit openbaar bestuur wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,56 miljoen (€ 0,19 miljoen per jaar) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

A.2 Opkomstbevordering Statenverkiezingen

We streven naar meer betrokkenheid van inwoners bij de provinciale politiek. Dit willen we onder meer realiseren door het vergroten van zichtbaarheid en bekendheid van de Statenleden bij onze inwoners, door bijvoorbeeld digitale en persoonlijke communicatie. Het gewenste resultaat is een opkomstverhoging bij de verkiezingen voor Provinciale Staten in 2027.

Om uitvoering te kunnen geven aan dit streven wordt voorgesteld om incidenteel voor de periode 2025-2027 € 0,1 miljoen (€ 0,05 miljoen voor 2025 en € 0,05 miljoen voor 2027) beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Referendumverordening

Provinciale Staten hebben op 22 februari 2023 een vernieuwde referendumverordening vastgesteld. Burgers kunnen daardoor een niet-bindend referendum aanvragen. Een verzoek om een referendum moet worden ondersteund door ondersteuningsverklaringen. Op grond van de verordening dient het mogelijk te zijn om digitaal een verzoek in te dienen. Om dit mogelijk te maken dient een online platform ontwikkeld te worden.

Om dit platform te kunnen ontwikkelen en onderhouden wordt voorgesteld om incidenteel voor het jaar 2024 € 0,14 miljoen en voor 2025 € 0,04 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.2 North Sea Commission

De regio Noord-Nederland, specifiek de provincies Groningen en Drenthe, hebben op 23 november 2021 een verklaring ondertekend waarmee zij zich hebben gecommitteerd om gedurende de periode 1 januari 2022 t/m 31 december 2025 het secretariaat van de North Sea Commission (NSC) te hosten. Voor het laatste jaar is voor genoemde verplichting binnen huidige budgetten nog geen dekking aanwezig.

De nauwe samenwerking tussen het NSC-secretariaat en het secretariaat van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) versterkt de (Noord-)Nederlandse positie in Brussel. Het NSC-secretariaat signaleert in een vroeg stadium Europese kansen en mogelijkheden voor de Noordzeeregio door de goede contacten die CPMR heeft bij de Europese Commissie. Daarnaast heeft de Executive Secretary van de NSC invloed op wat er bij CPMR op de agenda komt. Daardoor kan hij/zij de (Noord-)Nederlandse positie binnen CPMR nog verder versterken. Ten slotte wil de NSC meer inzetten op beleidsontwikkeling en politieke lobby. Die ambities zijn het beste te verwezenlijken samen met de CPMR.

Om de afspraken binnen de NSC te kunnen nakomen wordt voorgesteld om voor het jaar 2025 incidenteel € 0,08 miljoen beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.3 Investeren Groninger Archieven

De Groninger Archieven voeren via een dienstverleningsovereenkomst namens de provincie Groningen de wettelijke archieftaak uit. Dit betreft het beheer van het archief en het (digitaal) toegankelijk maken van de collectie. Naast de opdracht om de wettelijke archieftaak uit te voeren, subsidieert de provincie de Groninger Archieven als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2021-2024 voor aanvullende publiekstaken van de Groninger Archieven. Met deze aanvullende publiekstaken zetten de Groninger Archieven in op educatie, kennisdeling en verdere openstelling van de collectie via projecten en lezingen. Met de subsidie wordt ook een deel van de exploitatie voor het uitvoeren van de wettelijke archieftaak gefinancierd.

De provincie wil toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven, vooralsnog gezamenlijk met de gemeente Groningen en het waterschap Noorderzijlvest. De ingangsdatum van deze GR is echter vertraagd (als gevolg van uitstel van inwerkingtreding van de gewijzigde Archiefwet) naar 1 januari 2026. Voorgesteld wordt op dit moment alleen het budget voor 2025 beschikbaar te stellen, zodat de continuïteit van de Groninger Archieven geborgd is. Zodra in de loop van 2024 en eventueel 2025 meer zicht is op de nieuwe GR, kan ook bepaald worden wat de structurele financiële impact is.

Binnen het beschikbare budget voor Cultuur 2025-2028 is er op dit moment geen ruimte beschikbaar om de subsidie vanuit het Uitvoeringsprogramma Cultuur voor de Groninger Archieven door te zetten. Echter heeft afschalen van deze subsidie invloed op de exploitatie van de Groninger Archieven waardoor de uitvoering van de wettelijke archieftaak in het geding kan komen.

Om de continuïteit van de uitvoering van de wettelijke en de publiekstaken van de Groninger Archieven in 2025 te waarborgen wordt voorgesteld om incidenteel voor 2025 € 0,19 miljoen beschikbaar te stellen. Voor de jaren 2026-2028 is de impact vooralsnog op p.m. gesteld. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdpijnenakkoord

Geen sprake van ambities uit het Hoofdpijnenakkoord die nog niet op geld waren gezet met betrekking tot dit programma.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen voor de Perspectiefnota 2025 ten laste voor de Algemene middelen in programma 7.

Tabel 7. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 7

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofddlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
1. Samenwerking met andere gemeenten en overige overheden	-	187,0	187,0	187,0	-	561,0	Algemene middelen
2. Opkomstbevordering Statenverkiezingen	-	50,0	-	50,0	-	100,0	Algemene middelen
Subtotaal A	-	237,0	187,0	237,0	-	661,0	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Referendumverordening	140,0	40,0	-	-	-	180,0	Algemene middelen
2. North Sea Commission	-	75,0	-	-	-	75,0	Algemene middelen
3. Investerings Groninger Archieven	-	188,5	p.m.	p.m.	p.m.	188,5	Algemene middelen
Subtotaal B	140,0	303,5	-	-	-	443,5	
C. Ambities p.m. uit het Hoofddlijnenakkoord							
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal C	-	-	-	-	-	-	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	140,0	540,5	187,0	237,0	-	1.104,5	

Programma 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027

Geen sprake van voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027 met betrekking tot dit programma.

B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen

B.1 Vervanging financieel systeem

Het huidige financieel systeem van de provincie Groningen dient vervangen te worden. Het huidige financiële systeem wordt al meer dan 20 jaar gebruikt. De leverancier heeft aangegeven dat op korte termijn de technische- en functionele ondersteuning van het huidige financiële systeem stopt. Hierna krijgen wij geen updates meer en kan er bij functionele, technische en/of beveiligingsproblemen geen beroep meer worden gedaan op de huidige leverancier. We worden hierdoor zeer kwetsbaar. Daarnaast voldoet het systeem niet meer aan de huidige eisen op het gebied van gebruiksvriendelijkheid.

In de aanloop naar (de besluitvorming over) de vervanging van het financieel systeem is in de afgelopen periode reeds een uitgebreide studie verricht en is een voorstel opgesteld om het financieel systeem te gaan vervangen. Op basis van die voorverkenning hebben we inzicht verkregen in de aard, omvang, impact en doorlooptijd van de vervanging. Voor de implementatie van een financieel systeem dient minstens een kalenderjaar uitgetrokken te worden. Het streven is de aanbesteding in 2024 uit te voeren, zodat implementatie van het nieuwe financiële systeem gedurende 2025 plaats kan vinden.

Om de vervanging van het financieel systeem mogelijk te maken wordt voorgesteld om voor de periode 2024 t/m 2028 in totaal € 12,26 miljoen beschikbaar te stellen. Dit bedrag bestaat uit een incidenteel budget van ca. € 7,92 miljoen voor de periode 2024 t/m 2026 en een structureel budget vanaf 2025 van in totaal € 4,35 miljoen (€ 1,12 miljoen in 2025 aflopend naar € 1,02 miljoen in 2028). Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

B.2 Digitaliseringsstrategie

Met het vaststellen van de Groningse Digitaliseringsstrategie hebben Provinciale Staten gekozen voor een digitale transformatie. Daarbij wordt het fundament neergelegd om als moderne, betrouwbare en digitale provincie, midden in de samenleving te staan. Dit is nodig, want onze maatschappelijke opgaven zijn complexer en vereisen inzicht in de effecten van maatregelen en hoe deze op elkaar ingrijpen. Hiervoor is de inzet van data en technologie randvoorwaardelijk.

Dit betekent het verbeteren van onze dienstverlening, het voldoen aan wetgeving, het werken aan digitale vaardigheden, het inzetten van maatregelen op toenemende cyberdreigingen, data-gedreven werken en het inspelen op nieuwe ontwikkelingen zoals kunstmatige intelligentie. Hierdoor wordt het mogelijk om met data en technologie maatschappelijke waarde te creëren.

De Groningse Digitaliseringsstrategie is uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma en verdeelt in zeven sporen. De volgende scenario's in het uitvoeringsprogramma worden onderscheiden. 1) voldoen aan huidige wetgeving, 2) klaar voor de toekomst en 3) koploper/innovatie. Op basis van deze scenario's is de projectenportefeuille geëxpliciteerd, doorgerekend en geprioriteerd. Daaruit blijkt dat een substantieel bedrag nodig is om de ambities uit de Groningse digitaliseringsstrategie te realiseren. We vragen nu middelen aan voor scenario 1. In dit scenario zorgen we dat medewerkers met gangbare moderne gebruikersvriendelijke systemen werken. Daarbij voldoen we aan de huidige beveiligingseisen en aan wetgeving die hierop van toepassing is, zoals die is beschreven in de

Groningse Digitaliseringstrategie. Tevens wordt in dit scenario gewerkt aan het vernieuwen van de ICT infrastructuur, een nieuwe werkplek. Dit betreffen de adequate basisvoorzieningen voor het realiseren van onze digitaliseringsambitie. We werken hierbij aan de digitale vaardigheden in het licht van de uit te voeren projecten.

Ontwikkelingen qua digitalisering volgen elkaar voortdurend op. Wat betekent dat prioritering steeds moet worden afgewogen. Een relatief korte tijdshorizon is inherent aan het ICT werkveld. Daarom vragen we nu eerst extra middelen voor scenario 1 aan om de volgende stap te maken. Voorgesteld wordt om voor de periode 2024-2028 in totaal € 7,46 miljoen beschikbaar te stellen. Dit bedrag bestaat uit een incidenteel budget van ca. € 0,8 miljoen voor de periode 2025-2028 en een structureel budget vanaf 2025 van in totaal € 6,4 miljoen (€ 1,26 miljoen in 2025 oplopend naar € 1,88 miljoen in 2028). Tevens vragen wij uw Staten om voor Cyber security van onze website een bedrag beschikbaar te stellen voor 2025 ad € 0,25 miljoen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord

Geen sprake van ambities uit het Hoofdlijnenakkoord die nog niet op geld waren gezet met betrekking tot dit programma.

D. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is een recapitulatie opgenomen van de financiële consequenties als gevolg van de voorstellen voor de Perspectiefnota 2025 ten laste voor de Algemene middelen in programma 8.

Tabel 8. Recapitulatie financiële consequenties voorstellen Perspectiefnota 2025 - programma 8

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028	Dekking
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027							
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal A	-	-	-	-	-	-	
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen							
1. Vervanging financieel systeem	115,0	7.976,0	2.140,0	1.016,5	1.016,5	12.264,0	Algemene middelen
2. Digitaliseringsstrategie	-	1.833,7	1.707,7	1.937,0	1.984,5	7.462,9	Algemene middelen
Subtotaal B	115,0	9.809,7	3.847,7	2.953,5	3.001,0	19.726,9	
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord							
Niet van toepassing	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal C	-	-	-	-	-	-	
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen	115,0	9.809,7	3.847,7	2.953,5	3.001,0	19.726,9	

Hoofdstuk 2. Autonome ontwikkelingen

2.1 Meicirculaire 2024 Provinciefonds

In tabel 9 hebben wij de financiële gevolgen van de meicirculaire 2024 van het Provinciefonds samengevat. De verwerking van de uitkomsten uit de meicirculaire 2024 in de provinciale begroting heeft een positief effect op de hoogte van de uitkering uit het Provinciefonds. Hieronder lichten wij toe wat het effect hiervan is op de begrotingsruimte 2024-2028.

Tabel 9. Financiële gevolgen meicirculaire 2024 Provinciefonds

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028
Stand provinciefonds volgens Begroting 2024	227.646,6	230.893,0	224.184,2	221.854,6	229.143,9	1.133.722,3
1. Mutaties algemene uitkering meicirculaire 2024						
1.1 Algemene mutaties						
a. Schrappen oploop opschalingskorting			2.646,7	2.646,7	2.646,7	7.940,1
b. Accres incl. effect eerder invoeren BBP-systematiek	-1,3	-2.647,1	-2.248,0	-2.698,4	-2.374,0	-9.968,9
c. Afrekening plafond BTW-compensatiefonds 2023	2.164,1					2.164,1
d. Effect maatstaf MRB 2023 o.b.v. definitieve opbrengst	-441,7					-441,7
e. Overige effecten (maatstaven/uitkeringsfactor)	-335,7	3.174,9	2.715,8	2.976,5	3.175,8	11.707,4
1.2 Taakmutaties						
a. Bodembescherming	-62,8	-62,8	-62,8	-62,8	-62,8	-314,0
b. Aanvalsplan grutto	96,2	158,7	187,4	187,4		629,7
2. Decentralisatie-uitkeringen meicirculaire 2024						
a. Voorkomen tariefstijging regionaal OV tarief	4.976,0					4.976,0
b. OV aanbod verbeteren en op peil houden	6.625,9					6.625,9
c. Herijking vergoeding OV studenten reisproduct	6.936,3					6.936,3
d. Versterking vergunningverlening maatwerkaanpak	488,9					488,9
e. Uitvoeringskosten Omgevingswet	67,6					67,6
totaal mutatie o.b.v. meicirculaire 2024	20.513,5	623,7	3.239,1	3.049,4	3.385,7	30.811,4
3. Correctie behoedzaamheidsbuffer						
a. Correctie jaarbedrag	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	2.500,0
totaal correctie behoedzaamheidsbuffer	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	2.500,0
Stand provinciefonds volgens Perspectiefnota 2025	248.660,1	232.016,7	227.923,3	225.404,0	233.029,6	1.167.033,7
4. Mutaties programmakosten						
1.1.a Stelpost accres provinciefonds						0,0
1.2.a Bodembescherming	62,8	62,8	62,8	62,8	62,8	314,0
1.2.c Aanvalsplan grutto	-96,2	-158,7	-187,4	-187,4		-629,7
2.a Voorkomen tariefstijging regionaal OV tarief	-4.976,0					-4.976,0
2.b OV aanbod verbeteren en op peil houden	-6.625,9					-6.625,9
2.c Herijking vergoeding OV studenten reisproduct	-6.936,3					-6.936,3
2.d Versterking vergunningverlening maatwerkaanpak	-488,9					-488,9
2.e Uitvoeringskosten Omgevingswet	-67,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-67,6
totaal te verrekenen met programma's	-19.128,1	-95,9	-124,6	-124,6	62,8	-19.410,4
Saldo mutatie ten gunste van de algemene middelen	1.885,4	1.027,8	3.614,5	3.424,8	3.948,5	13.901,0

1. Mutaties algemene uitkering meicirculaire 2024

Bij de mutaties in de algemene uitkering wordt onderscheid gemaakt in algemene mutaties en taakmutaties.

1.1 Algemene mutaties

Voorafgaand aan de totstandkoming van de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk hebben het Rijk, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal overleg afspraken gemaakt over een stabiele en betere beheersbare financiering voor de komende jaren. Het belangrijkste is het definitief schrappen van de oploep van de opschalingskorting vanaf 2026. Verder is besloten tot het vervroegd invoeren van de nieuwe financieringssystematiek vanaf 2024. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de meicirculaire 2024 en worden hieronder nader toegelicht.

a. Schrappen oploep opschalingskorting

De oploep van de opschalingskorting wordt vanaf 2026 structureel geschrapt. Deze opschalingskorting is in het verleden ingerekend in het Provinciefonds vanuit de gedachte dat schaalvoordelen gerealiseerd konden worden door bijvoorbeeld meer samenwerking tussen overheden. Het schrappen van de oploep van de opschalingskorting resulteert in een plus van € 40 miljoen op het provinciefonds. Het positieve effect op de omvang van de algemene uitkering van de provincie Groningen in de periode 2026-2028 bedraagt € 7,94 miljoen.

b. Accres

De ontwikkeling van het provinciefonds wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. In de meicirculaire 2024 is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2024 en verder.

Een van de uitkomsten van de gesprekken met Rijk is het vervroegd invoeren van de nieuwe financieringssystematiek in 2024. Dit houdt in dat de koppeling van het accres aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) per 2024 is ingevoerd en niet meer voor de jaren 2024 en 2025 gebaseerd is op de ontwikkeling in de rijksuitgaven (de zogenaamde de trap-op-trap-af-systematiek). Met ingang van 2026 was het al de bedoeling dat het accres niet meer op de ontwikkeling in de rijksuitgaven zou zijn gebaseerd. Voor 2026 was het volumedeel al vastgezet en vindt bijstelling plaats op basis van de loon- en prijsontwikkeling (LPO). Ingaande 2027 zou dan de bbp-systematiek worden gevolgd.

De jaarlijkse indexatie is gesplitst in een volumedeel en een prijsdeel. De volumeontwikkeling van het provinciefonds wordt gebaseerd op een 8-jaars (t-9 t/m t-2) historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor het fonds minder schommelt (volumedeel). De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar, waardoor de fondsen reëel 'op niveau' blijven (prijsdeel).

De bijstelling van de accrestranches bestaat uit twee onderdelen, namelijk de actualisatie op basis van de oude systematiek en de overgang naar de bbp-systematiek.

Ten eerste is voor een juiste overgang naar de bbp-systematiek het accres ten opzichte van de septembercirculaire 2023 geactualiseerd op basis van de oude afspraken (trap-op-trap-af tot en met 2025 en LPO voor het prijsdeel 2026 en verder). Uit de meest recente economische raming van het CPB (CEP24) blijkt dat de LPO lager uit valt waardoor dit een nadelige ontwikkeling op het accres voor de jaren 2026 tot en met 2028 heeft van € 8,4 miljoen.

Ten tweede het vervroegen van de bbp-indexatie. Als gevolg hiervan zijn er meerdere mutaties met betrekking tot het accres. Het accres op basis van de oude systematiek is voor de periode tot en met 2025 relatief hoog. Door de accres-tranches vanaf 2024 te baseren op het bbp valt het accres voor de jaren 2024 en 2025 lager uit. Ook voor de jaren na 2025 valt het accres lager uit. Het effect als gevolg van de overgang van de huidige 'trap-op-trap-af' systematiek naar de bbp-systematiek wordt voor de jaren 2024 en 2026 tot en met 2028 meer dan volledig gecompenseerd. Het jaar 2025 wordt deels gecompenseerd met uitzondering van eenmalig het bedrag van de opschalingskorting. Het totale effect inclusief de compensatie is € 1,5 miljoen nadelig.

c. Afrekening plafond BTW-compensatiefonds 2023

In de meicirculaire 2024 is de definitieve afrekening van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF) over 2023 opgenomen. Ten opzichte van de raming bij de Miljoenennota 2024 van het Rijk is de ruimte onder het plafond voor 2023 toegenomen met € 32,7 miljoen. Dit overschot wordt toegevoegd aan het provinciefonds. Het positieve effect op de omvang van de algemene uitkering van de provincie Groningen in 2024 bedraagt € 2,16 miljoen.

d. Effect maatstaf mrb 2023 o.b.v. definitieve opbrengst

In de meicirculaire 2024 is het effect met betrekking tot het provinciefonds van de definitieve afrekening van de motorrijtuigenbelasting (mrb) 2023 verwerkt. De afrekening leidt tot een negatief effect voor de provincie Groningen voor 2024 van € 0,44 miljoen.

e. Overige effecten (maatstaven/uitkeringsfactor)

De actualisatie van maatstaven, de provincie specifieke vaste bijdragen en de uitkeringsfactoren waarmee rekening wordt gehouden in het rekenmodel van het Provinciefonds leidt tot een positief effect op de omvang van de algemene uitkering van de provincie Groningen voor de periode 2024-2028 van € 11,71 miljoen. Het positieve effect wordt met name veroorzaakt door de verwerking van een mutatie in de provincie specifieke vaste bijdragen in onze administratie.

1.2 Taakmutaties

a. Bodembescherming

De tegemoetkoming in de kosten van het ambtelijk apparaat dat zorgdraagt voor het uitvoeren van de taken die de Wet bodembescherming toekent aan bevoegde gezagen (gemeenten en provincies) wordt voor de periode tot en met 2030 gecontinueerd. Dit maakt onderdeel uit van de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond 2023 tot en met 2030, die eind 2022 zijn gemaakt tussen het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen (UvW).

Als gevolg van een gemeentelijke herindeling heeft een technische correctie plaatsgevonden in de verdeling tussen de gemeente Groningen en de provincie Groningen. Inclusief een correctie voor de jaren 2021 tot en met 2023, toen (onbewust) geen technische correctie is gehanteerd, heeft dit een negatief effect op de algemene uitkering van € 0,06 miljoen per jaar (totaal voor de periode 2024-2028 van € 0,31 miljoen). Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de apparaatskosten van de teams Milieu en Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

b. Aanvalsplan Grutto

Een onderdeel van het Aanvalsplan Grutto is het uitbreiden en verzwaren van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) in de zogenaamde grutto-kansgebieden. In het Nationaal Strategisch Plan voor het Gemeenschappelijk landbouwbeleid 2023-2027 zijn middelen voor extra beheer via het ANLb voorzien. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het ANLb waar het zwaar beheer voor het Aanvalsplan Grutto onderdeel van uitmaakt. De middelen voor 2024 tot en met 2027 worden bij deze meicirculaire aan het provinciefonds toegevoegd. Het gaat om € 1,1 miljoen in 2024, oplopend naar € 2,3 miljoen in 2027. De verdeling van deze middelen over de provincies is gebaseerd op de spreiding van de 36 grutto-kansgebieden over de weidevogelprovincies. Op basis van deze verdeling ontvangt de provincie Groningen over de periode 2024-2027 een bedrag van € 0,63 miljoen.

2. Decentralisatie-uitkeringen

2 a-b. Voorkomen tariefstijging en OV-aanbod verbeteren (motie Bikker c.s. en motie Grinwis c.s.)

Voor het regionaal openbaar vervoer (aangestuurd door provincies en vervoerregio's) is voor de uitvoering van de motie-Bikker c.s. en de motie-Grinwis c.s. conform het kabinetsbesluit van 17 november 2023 in totaal € 300 miljoen beschikbaar, waarvan € 141,9 miljoen voor provincies. Deze middelen worden verstrekt om (a) de voor 2024 voorziene tariefstijging te voorkomen (€ 67,4 miljoen) en (b) om het OV-aanbod op peil te houden (€ 74,5 miljoen).

a. Voorkomen tariefstijging regionaal OV-tarief

Deze middelen worden beschikbaar gesteld om de voor 2024 voorziene tariefstijging in het regionale OV structureel te voorkomen. Het is de intentie om deze middelen ook in 2025 en 2026 via een decentralisatie-uitkering ter beschikking te stellen. Daarna worden ze in beginsel onderdeel van de algemene uitkering. De basis van de verdeling wordt gevormd door de werkelijke reizigersopbrengsten per provincie in 2019. Deze opbrengsten per provincie worden met behulp van de Landelijke Tariefindex (LTI) geïndexeerd naar 2023. Dit bedrag per provincie, vermenigvuldigd met de LTI 2024 is het bedrag dat de desbetreffende provincie ontvangt. Op basis van deze verdeling ontvangt de provincie Groningen voor 2024 € 4,98 miljoen.

b. OV-aanbod verbeteren en op peil houden

Deze middelen worden beschikbaar gesteld om het openbaar vervoer op peil te houden dan wel te verbeteren. Het is de intentie om deze middelen ook in 2025 en 2026 via een decentralisatie-uitkering ter beschikking te stellen. Daarna worden ze in beginsel onderdeel van de algemene uitkering. Het bedrag wordt verdeeld conform de bestaande 'DOVA- verdeelsleutel'. Dat wil zeggen 25% op basis van het aantal reizigers en 75% op basis van het aantal reizigerskilometers in 2017. Op basis van deze verdeling ontvangt de provincie Groningen voor 2024 € 6,63 miljoen.

c. Compensatie van de herijking studenten OV-reisproduct (motie-Krul c.s.)

Met het kabinetsbesluit van 17 november 2023 is tevens een bedrag van in totaal € 84,7 miljoen beschikbaar gesteld om het negatieve effect van de herijking van de vergoeding voor het gebruik van het studenten OV-reisproduct in 2024 tegen te gaan; dit naar aanleiding van de aangenomen motie Krul c.s.. Deze herijking had anders tot gevolg kunnen hebben dat het OV niet op peil gehouden zou kunnen worden. De verdeling van de middelen is in overleg tussen Rijk en de sector vastgesteld. Voor de verdeling van het bedrag over de provincies is gebruik gemaakt van bestaande gegevens uit onder meer de begroting 2024 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) over studentenaantallen en reisrechten. Met deze voorgestelde verdeling wordt bereikt dat de herijking op het niveau van de concessies teniet wordt gedaan. Iedere provincie ontvangt de middelen voor de concessies waar hij voor verantwoordelijk is. Op basis van deze verdeling ontvangt de provincie Groningen voor 2024 € 6,94 miljoen.

d. Versterking vergunningverlening maatwerkaanpak

Om voorspelbare en tijdige vergunningverlening voor de maatwerkbedrijven te bevorderen, heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) € 35 miljoen beschikbaar gesteld om de uitvoeringscapaciteit bij de zes grote omgevingsdiensten (OD/BRZO6) te versterken. Via een SPUK zijn eerder middelen (€ 3 miljoen) versterkt aan de OD NZKG. De overige middelen (€ 32,3 miljoen) worden verstrekt via een decentralisatie-uitkering. Voor 2024 is € 6,2 miljoen beschikbaar. Op basis van een inschatting van het IPO wordt er circa 25% externe inhuur verwacht. Dit heeft tot gevolg dat er een gedeelte van de voor 2024 beschikbare middelen moet worden overgemaakt naar het BTW-compensatiefonds (BCF). De afdracht naar het BCF bedraagt € 0,32 miljoen, waardoor de omvang van de decentralisatie-uitkering € 5,9 miljoen bedraagt. Op basis van een tussenevaluatie in 2024 van de betrokken provincies zal de jaarlijkse verdeling van het restant van het budget (€ 26,1 miljoen) in de periode 2025-2030 worden bepaald. Op basis van voorgaande ontvangt de provincie Groningen voor 2024 € 0,49 miljoen.

e. Uitvoeringskosten Omgevingswet

De financiële middelen vanuit het Coalitieakkoord van het kabinet-Rutte IV worden ingezet voor het bereiken van de doelen van de Omgevingswet. Met het uitkeren van deze € 1 miljoen in 2024 kunnen de ontvangende partijen in hun transitie er voor zorg dragen dat ze aangesloten, geoefend en ingeregeld zijn en voldoen aan de in de Omgevingswet gestelde eisen. Er volgt nog een stelsevaluatie, waarbij de daadwerkelijk gemaakte kosten in kaart worden gebracht. De provincies ontvangen een uitkering naar rato van de omvang van de algemene uitkering. Op basis van deze verdeling ontvangt de provincie Groningen voor 2024 € 0,07 miljoen.

3. Correctie behoedzaamheidsbuffer

a. Correctie jaarbedrag

In onze meerjarenramingen volgen wij ten aanzien van de raming van het Provinciefonds een behoedzaam scenario. In het behoedzame scenario houden wij jaarlijks structureel € 0,5 miljoen als buffer aan, waarbij jaarlijks het bedrag met € 0,5 miljoen toeneemt. Voor 2024 is nu nog sprake van een buffer € 1,0 miljoen, voor 2025 van € 1,5 miljoen en zo verder. Gelet op het feit dat de uitkering van het Provinciefonds in de meicirculaire hoger is uitgevallen dan begroot, kan een deel van de behoedzaamheidsbuffer voor 2024 t/m 2028 vrijvallen. De vrijval betreft € 0,5 miljoen per jaar, waardoor voor 2024 de buffer € 0,5 miljoen bedraagt, voor 2025 € 1,0 miljoen en zo verder. Hiermee kan de buffer over de jaren 2024 tot en met 2028 met € 2,5 miljoen worden verlaagd. Het totale positieve effect op de begrotingsruimte 2024-2028 bedraagt € 2,5 miljoen.

4. Mutaties programmakosten

Een deel van de ontwikkelingen met betrekking tot de uitkering Provinciefonds wordt direct verrekend met programma's. De extra middelen die beschikbaar komen voor de eerder genoemde taakmutaties en de decentralisatie-uitkeringen worden direct toegevoegd aan de betreffende programma's. Deze mutaties hebben dan ook geen effect op de begrotingsruimte.

2.2 Compensatie opcenten mrb en vereveningseffect

Tussen 2026 en 2030 wordt door het Rijk een nieuwe tariefkorting (40% in 2026, aflopend naar 30% in 2030) in de motorrijtuigenbelasting geïntroduceerd voor emissievrije personenauto's. Hiermee worden de eerdere door het Rijk aangekondigde plannen om emissievrije personenauto's met ingang van 2025 te gaan belasten aangepast. Dit leidt in beginsel tot lagere inkomsten uit de provinciale opcenten. Ter compensatie hiervan is door het Rijk in haar Voorjaarsnota 2024 (in totaal voor alle provincies) een budget van € 656 miljoen gereserveerd in de Rijksbegroting binnen de zogenoemde Aanvullende Post. Deze uitkering zal plaatsvinden via het Provinciefonds.

In de Begroting 2024 hebben wij reeds behoedzaam gerekend met het feit dat elektrische voertuigen vanaf 2025 voor een kwart van het tarief en voor 2026 volledig worden opgenomen in de mrb. Door de huidige ontwikkelingen ontstaat voor de provincie Groningen naar verwachting een positief effect op de uitkering uit het Provinciefonds. Dit effect bestaat enerzijds uit ons aandeel in de hiervoor genoemde compensatie voor gedeelde inkomsten mrb waarmee in het behoedzame scenario in de Begroting 2024 nog niet was gerekend die wordt uitgekeerd via het Provinciefonds en anderzijds uit het zogeheten vereveningseffect binnen het Provinciefonds dat ontstaat als gevolg van vergroting van het belastinggebied doordat elektrische voertuigen in de mrb worden opgenomen. Het positieve effect schatten we in binnen een bandbreedte van € 14,0 - € 21,0 miljoen.

Voorzichtigheidshalve gaan wij in onze berekeningen uit van een verwachte bate van € 14,0 miljoen. Dit omdat:

- We de middelen nog niet hebben ontvangen en wij op basis van ons hoofdlijnenakkoord 'geen geld uitgeven wat we niet hebben';
- Er op het vlak van de financiering van provincies nog diverse discussies lopen, waarbij de verschillende onderwerpen elkaar raken en mogelijk beïnvloeden. Een voordeel op het één kan een nadeel worden op het ander;
- Het overleg over het verdeelmodel van het provinciefonds nog loopt, waarbij ook de wijze waarop onderling tussen provincies de mrb verevend wordt onderwerp van discussie kan worden;
- De mrb een onderwerp is dat politiek gebruikt kan worden om invulling te geven aan "lastenverlichting voor de burger". Het Rijk kan de grondslag voor de mrb verlagen hetgeen betekent dat wij, indien dit niet wordt gecompenseerd, minder opcenten mrb krijgen aangezien dezelfde grondslag ook geldt voor de opcenten mrb; en

- Er kunnen andere tegenvallers op ons af komen vanuit de kabinetsplannen alsmede een stijging van risico's waar wij zelf mee annex zijn.

Van dit verwachte positieve effect van € 14,0 miljoen stellen wij voor een bedrag van € 7,0 miljoen aan de begrotingsruimte toe te voegen en een bedrag van € 7,0 miljoen in een stelpost op te nemen ter dekking van mogelijke tegenvallers en knelpunten in de personele bezetting.

2.3 Opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst aan opcenten op de motorrijtuigenbelasting is afhankelijk van het gehanteerde tarief aan opcenten en van het aantal voertuigen waarover opcenten worden geheven. Bij de doorrekening ten behoeve van deze bijstelling in het kader van de Perspectiefnota 2025 is gerekend met een gelijkblijvend tarief aan opcenten (95,7) en zijn de aantallen voertuigen bijgewerkt naar de stand begin 2024. In april 2024 heeft het Rijk haar Voorjaarsnota bekendgemaakt. De maatregelen hierin voor wat betreft de motorrijtuigenbelasting, die doorwerken in de opcenten motorrijtuigenbelasting, zijn verwerkt in de berekening. Vanaf 2025 worden de hybride voertuigen voor 75% en de elektrische voertuigen voor 25% belast. Vanaf 2026 worden de elektrische voertuigen belast, waarbij in de eerste jaren een korting van 40% geldt; de hybride voertuigen worden vanaf 2026 volledig belast.

De enige mogelijkheid voor de provincie om de opbrengst uit hoofde van opcenten mrb te beïnvloeden is via het tarief van de opcenten. Het maximale wettelijke tarief in 2024 is 138,3 opcenten; dit tarief wordt jaarlijks aangepast met de consumentenprijsindex. In theorie kan de provincie haar tarieven derhalve ophogen tot dit wettelijke maximum. In het financieel perspectief zoals gepresenteerd in deze perspectiefnota wordt het opcententarief in de periode 2024-2028 niet verder verhoogd en blijft derhalve op 95,7 opcenten staan.

Het totaal van de ontwikkelingen zoals beschreven in deze paragraaf leidt tot een stijging van de opbrengsten mrb over de periode 2024-2028 van € 2,05 miljoen. Wij stellen voor dit bedrag toe te voegen aan de Algemene middelen.

2.4 Actualisatie accressen provinciale uitgaven

In het kader van de Perspectiefnota 2025 heeft een actualisatie van de accressen voor provinciale uitgaven plaatsgevonden. De accressen zijn berekend op basis van de door het Centraal Plan Bureau (CPB) in februari 2024 gepubliceerde inflatiecijfers (het zogeheten Centraal Economisch Plan 2024 (CEP 2024)). Voor de berekening van de accressen gerelateerd aan het openbaar vervoer is gebruik gemaakt van de Landelijke Bijdrage Index (LBI maart 2024).

Als gevolg van de actualisatie van de accressen is voor de periode 2024-2028 in totaal aanvullend budget benodigd van € 6,0 miljoen. Deze € 6,0 miljoen gaat grotendeels naar onze partners. Wij compenseren onze partners voor loon- en prijsstijgingen, zodat zij de activiteiten die bijdragen aan de realisatie van onze doelstellingen kunnen uitvoeren. Denk hierbij aan de NOM, Economic Board, marketing Groningen, cultuurinstellingen en onze verbonden partijen. Uiteraard hebben wij ook onze "interne bedrijfsvoeringsbudgetten" moeten indexeren.

Dekking actualisatie accressen provinciale uitgaven

In de Perspectiefnota 2024 is aangegeven dat de Meicirculaire 2023 van het Provinciefonds een positief effect had op de uitkering uit het Provinciefonds. Op basis van deze circulaire nam tot en met 2027 de cumulatieve uitkering met € 25,5 miljoen toe. Uit de Meicirculaire 2023 bleek dat het accrespercentage voor prijsstijgingen 2024 en volgende jaren die het Rijk hanteerde, hoger was dan de gehanteerde accrespercentages die wij in onze eigen provinciale meerjarenbegroting hanteerden op de uitgaven. Daarom hebben wij in de Perspectiefnota 2024 een bedrag van € 13,4 miljoen in de Stelpost accres Provinciefonds gestort. Van deze stelpost is op dit moment nog € 3,84 miljoen over.

Wij stellen voor het totale effect van de actualisatie van de accressen voor de periode 2024-2028 van € 6,0 miljoen voor een bedrag van € 3,84 miljoen te dekken uit de resterende Stelpost accres Provinciefonds en voor een bedrag van € 2,16 miljoen te dekken uit de Algemene middelen. Omdat het verschil tussen de accrespercentages voor prijsstijgingen die het Rijk hanteert en onze eigen accrespercentages op dit moment niet meer zo groot is, wordt voorgesteld om de betreffende stelpost op dit moment niet opnieuw te vullen.

2.5 Actualisatie prognose financieringspositie (rente en dividend)

In deze paragraaf gaan wij in op de ontwikkelingen van de rente en dividenden in de afgelopen periode en de veranderingen die wij voor de jaren 2024-2028 verwachten. Wij vergelijken deze met onze verwachtingen uit de Begroting 2024 inclusief de bijstellingen daarvan op basis van de Najaarsmonitor 2023. Jaarlijks passen wij op basis van de nieuwste ontwikkelingen en inzichten de rekenrentes en de liquiditeitsprognoses van de provincie en derde partijen aan. Ook doen we dat voor de kasritmes voor de investeringsprojecten.

Rente ontwikkelingen

In onderstaande tabel zijn de verwachte rekenrentes van zowel de Begroting 2024 als deze Perspectiefnota voor de begrotingsjaren 2024 tot en met 2028 opgenomen.

Tabel 10. Verwachte rekenrentes 2024-2028

Verwachte rekenrentes 2024-2028				
Jaren	Kort (tot 1 jaar)		Lang (vanaf 1 jaar)	
	Begroting 2024	Perspectiefnota 2025	Begroting 2024	Perspectiefnota 2025
2024	3,50%	3,50%	2,30%	2,77%
2025	3,00%	2,75%	1,82%	2,67%
2026	2,50%	2,25%	2,17%	2,84%
2027	2,50%	2,25%	2,24%	2,86%
2028	2,50%	2,25%	2,23%	2,85%

Ten opzichte van de via de Najaarsmonitor 2023 bijgestelde raming in de Begroting 2024 is de renteraming voor kort uitgezette middelen aangepast aan de huidige rentestanden en de verwachting voor de komende jaren. Op basis van de meest recente verwachting in de markt zal de korte rente na de recente stijging in 2023 zich stabiliseren op het huidige niveau tot medio 2024. Vanaf medio 2024 wordt een eerste daling van de korte rente verwacht op grond van afnemende inflatieverwachtingen. Deze daling zet zich naar verwachting ook in 2025 nog door.

Als gevolg hiervan handhaven wij de korte rente in 2024 op 3,50% en houden we rekening met een daling tot 2,75% in 2025 en een verdere aanpassing in 2026 met 0,50% tot 2,25%.

Sinds de stijging van de korte rente levert het saldo op onze tijdelijk overtollige middelen die bij de staat gestald zijn in het kader van verplicht schatkistbankieren weer rendement op. Het saldo bij de staat is in 2025 nog circa € 400 miljoen en zal de komende jaren gestaag afnemen als gevolg van investeringen en de ontstane mogelijkheid deze middelen met voldoende rendement voor langere perioden uit te zetten.

Met betrekking tot de renteraming voor lang uitgezette middelen is de raming vorig jaar al enigszins aangepast. Voor de komende jaren is het rentepercentage voor langlopende uitzettingen opnieuw hoger dan eerder geraamd, mede als gevolg van tegen een gestegen lange rente recent uitgezette gelden bij medeoverheden. Gemiddeld zijn uitzettingen in 2023 en 2024 gedaan voor looptijden van 10 jaar lineair en 10 jaar fixe tegen een lange rente die aanzienlijk hoger lag dan in eerste instantie geraamd in de Begroting 2024.

Dividend ontwikkelingen

Voor wat betreft de ontwikkeling van dividend ontvangsten zijn ten opzichte van de actuele Begroting 2024 bijstellingen verwerkt voor het verwachte dividend BNG en dividend Enexis.

In onderstaande tabel zijn de financiële gevolgen van de verwachte ontwikkeling van de rente en dividenden opgenomen.

Tabel 11. Specificatie rente en dividenden

Mutaties rente en dividenden ten opzichte van Najaarsmonitor 2023 (bedragen x € 1.000)						Totaal 2024-2028
	2024	2025	2026	2027	2028	
1. Rentelasten						
a. RC derden	-8.310,0	-2.913,0	-598,0	311,0	721,0	-10.789,0
b. Nazorg	-1.594,0	-1.613,0	-1.555,0	-1.588,0	-1.625,0	-7.975,0
c. Overige	-9,0	-9,0	-9,0	-9,0	-9,0	-45,0
2. Rentebaten Treasury						
a. RC Rijk	2.811,0	-1.812,0	-1.673,0	-2.049,0	-2.160,0	-4.883,0
b. Restauratiefonds	350,0	275,0	225,0	225,0	225,0	1.300,0
c. Medeoverheden	5.448,0	5.131,0	4.837,0	4.589,0	4.310,0	24.315,0
d. Nazorg	1.594,0	1.613,0	1.554,0	1.588,0	1.625,0	7.974,0
3. Rentebaten Publieke taak	4.675,0	466,0	-687,0	-703,0	-1.358,0	2.393,0
4. Dividenden	-196,0	2.958,0	-	-	-	2.762,0
Totaal	4.769,0	4.096,0	2.094,0	2.364,0	1.729,0	15.052,0

De meest in het oog springende ontwikkelingen, opgenomen in het saldo van de post rente en dividenden in bovenstaande tabel, zijn:

- De rentebaten Treasury zijn in 2024 fors hoger dan eerder geraamd, vooral als gevolg van een toegenomen volume aan in rekening courant bij het Rijk aangehouden tegoeden van derde partijen (SNN), waarvoor de provincie Groningen de treasury uitvoert. Dit saldo loopt er in 2025 en verdere jaren weer uit, waardoor de rentebaten teruglopen. Ook de geraamde daling van het rentepercentage op kortlopende uitzettingen in rekening courant vanaf met name 2025 veroorzaakt een afname van de ontvangen rente. Daar tegenover staat een fors hogere opbrengst vanwege uitzettingen van langlopende middelen bij medeoverheden tegen voor langere termijn vastgelegde aanzienlijk hogere rentepercentages dan in voorgaande jaren. Daarnaast is rekening gehouden met een hoger volume in het nationaal restauratiefonds (NRF), waardoor de rentebaten daarvoor toenemen. Ook is tenslotte sprake van hogere opbrengsten in het nazorgfonds, met name als gevolg van zowel relatief hoge rentevergoedingen (rekening courant Rijk) als beleggingsopbrengsten (op basis van realisatie in achterliggende jaren ingeschat op 7,5% van het belegd vermogen).
- Deels worden de toegenomen rentebaten Treasury via de rentelasten doorbetaald aan medeoverheden (met name SNN) voor bij de provincie Groningen aangehouden tegoeden. Dit doet zich met name voor in 2024 en 2025 en levert daarmee per saldo hogere dan voorheen geraamde rentekosten op. Ook worden de extra geraamde nazorgbaten doorbetaald ten gunste van de voorziening nazorg stortplaatsen ter bekostiging van de kosten voor eeuwigdurende nazorg stortplaatsen.
- Bij de ontwikkeling van de rentebaten Publieke taak speelt in 2024 dat een hybride lening aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 50 miljoen niet wordt afgelost door de NWB, maar gehandhaafd blijft als eigen vermogen voor de NWB tegen een overeengekomen aanzienlijke rentevergoeding in 2024 (5,57%). Dit levert een rentevoordeel op van afgerond € 2,7 miljoen in 2024. Daarnaast heeft ook de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) besloten om de hybride lening van € 50 miljoen niet af te lossen maar door te rollen voor een periode van een jaar (tegen een rentepercentage van 4,72%). Dit levert een rentevoordeel op van afgerond € 1,5 miljoen in 2024 en € 0,9 miljoen in 2025.
- Wij stellen voor om met ingang van 2025 geen gedeelde rentebaten meer te compenseren vanuit het krediet provinciale meefinanciering voor het gestorte agio (aandelenkapitaal) in het

Investeringsfonds Groningen BV (IFG). Het belangrijkste argument hiervoor is dat daarmee aansluiting wordt gezocht bij andere kapitaalstortingen in deelnemingen, waarvoor eveneens geen gedeelde rentebaten worden gecompenseerd vanuit beleidskredieten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitbreiding van het aandelenbelang in de NOM eind 2016 en 2020. Dit betekent dat er meer geld beschikbaar is binnen het krediet Provinciale Meefinanciering voor de cofinanciering van Europese programma's (€ 4,0 miljoen voor de periode 2025-2027).

- Daarnaast is sprake van leningen Publieke taak, waarvoor niet eerder geraamde of hogere rentevergoedingen worden ontvangen (Nesec, Shine, Fonds Nieuwe Doen). Tenslotte is de wegens het faillissement van Rodin geraamde rentevergoeding op de verstrekte lening teruggeraamd, met als gevolg een verlaagde jaarlijkse renteopbrengst van gemiddeld € 0,4 miljoen de komende jaren.
- In 2024 verwachten wij meer inkomsten uit het dividend BNG en een beperkt lager dividend Enexis. Als gevolg daarvan komt het geraamde dividend € 0,2 miljoen lager uit dan eerder geraamd. Voor 2025 hebben wij de raming van de dividenduitkering Enexis verhoogd met bijna € 3,0 miljoen naar € 6,2 miljoen.

2.6 Verbonden partijen

Op basis van de meerjarenramingen 2024-2028 van de diverse verbonden partijen (ODG, Prolander, SNN, IPO), alsmede de verwachte restitutie aan de provincies van een deel van het resultaat over 2023 van het IPO, zijn de budgetten voor de komende jaren bijgesteld. Voor de periode 2024-2028 is als gevolg hiervan (per saldo) aanvullend budget benodigd van in totaal € 4,70 miljoen. Provinciale Staten zijn afzonderlijk per brief over de ontwikkelingen bij de verbonden partijen geïnformeerd. Voorgesteld wordt de begroting overeenkomstig deze brieven aan te passen en het aanvullende budget ten laste te brengen van de Algemene middelen.

Tabel 12. Specificatie verbonden partijen

Verbonden partijen (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028
1. Omgevingsdienst Groningen	-833,0	-826,8	-697,7	-685,2	-1.156,5	-4.199,2
2. Prolander	-	-143,2	-182,0	-192,4	-398,5	-916,1
3. Samenwerkingsverband Noord-Nederland	438,0	219,0	101,0	100,3	104,0	962,3
4. IPO	68,0	-620,0	-	-	-	-552,0
Totaal	-327,0	-1.371,0	-778,7	-777,3	-1.451,0	-4.705,0

2.7 Cao provinciale sector 2024-2025

Op 13 maart 2024 hebben de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie en de vakbonden (FNV Overheid, CNV Overheid, AVV en CMHF) een onderhandelingsresultaat bereikt voor een nieuwe cao voor de provinciale sector met een looptijd van 1 januari 2024 tot en met 31 juni 2025. In mei is, na positieve afronding van de achterbanraadpleging, het onderhandelaarsresultaat definitief geworden. Voor de periode 2024-2028 is, als gevolg van de nieuwe Cao, sprake van aanvullende personeelskosten ten opzichte van de huidige geraamde personeelskosten van € 4,64 miljoen. Wij stellen voor dit bedrag te dekken uit de Algemene middelen.

2.8 Rekeningresultaat 2023

Het rekeningresultaat 2023 (na bestemming van het rekeningresultaat) bedraagt € 0,22 miljoen negatief. Het negatieve rekeningresultaat leidt tot een verlaging van de beschikbare begrotingsruimte voor de periode 2024-2028 met € 0,22 miljoen.

2.9 Overige ontwikkelingen

Voorjaarsmonitor

In de Voorjaarsmonitor 2024 doen zich diverse verschuivingen tussen de begrotingsjaren voor als gevolg van fasering van de werkzaamheden. Per saldo hebben deze geen effect op de Algemene middelen.

Overig

Bij de Begroting 2023 hebben uw Staten besloten om vanuit het Cofinancieringsfonds € 445.000 beschikbaar te stellen voor Hydrohub MW-testcentrum. Onlangs hebben wij hiertoe de subsidie verleend voor een bedrag van € 230.000. In het kader van deze perspectiefnota stellen wij voor om het restant van € 215.000 te laten vrijvallen en toe te voegen aan het financieel perspectief. Daarmee is het bedrag dus een extra dekking voor de voorstellen die wij doen ten laste van de Algemene middelen.

2.10 Recapitulatie autonome ontwikkelingen

In tabel 13 geven wij een recapitulatie van de in dit hoofdstuk toegelichte autonome ontwikkelingen die wij in de periode 2024-2028 voorzien.

Tabel 13. Recapitulatie autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028
1. Meicirculaire Provinciefonds	1.885,4	1.027,8	3.614,5	3.424,8	3.948,5	13.901,0
2. Compensatie opcenten mrb en vereveningseffect	-	900,0	2.038,3	2.038,3	2.038,3	7.014,8
3. Opcenten motorrijtuigenbelasting	272,4	810,4	326,2	323,0	320,0	2.052,0
4. Accressen provinciale uitgaven	-311,4	-1.866,4	93,9	1.274,0	-1.353,4	-2.163,3
5. Actualisatie financieringspositie	4.769,0	4.096,9	2.094,5	2.363,6	1.727,9	15.052,0
6. Verbonden partijen	-327,0	-1.371,0	-778,7	-777,3	-1.451,0	-4.705,0
7. Cao provinciale sector 2024-2025	-819,0	-921,0	-935,0	-962,0	-999,0	-4.636,0
8. Rekeningresultaat 2023	-218,3	-	-	-	-	-218,3
9. Overige ontwikkelingen	215,0	-	-	-	-	215,0
Totaal autonome ontwikkelingen	5.466,1	2.676,7	6.453,7	7.684,4	4.231,3	26.512,1

Hoofdstuk 3. Financieel perspectief 2024-2028

In dit hoofdstuk geven wij een actualisatie van het financieel perspectief voor de periode 2024-2028. Het financieel perspectief geeft de begrotingsruimte weer die in de periode 2024-2028 beschikbaar is.

3.1. Ontwikkelingen financieel perspectief 2024-2028

In november 2023 hebben uw Staten het financieel perspectief bij de Begroting 2024 vastgesteld. Sinds de Begroting 2024 heeft een aantal ontwikkelingen in het financieel perspectief plaatsgevonden, deze ontwikkelingen zijn op totaalniveau in onderstaande tabel opgenomen. De toelichtingen op deze ontwikkelingen volgen na de tabel.

Tabel 14. Ontwikkelingen financieel perspectief 2024-2028

Financieel perspectief 2024-2028 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024 - 2028
A. Financieel perspectief Begroting 2024	2.000,0	22.941,1	22.941,1	22.941,1	-819,5	70.003,8
B. Mutaties in het financieel perspectief sinds Begroting 2024						
1. Door PS vastgestelde begrotingswijzigingen 2024 / wijzigingen Begroting 2024 in mandaat	445,4	-1.543,5	-2.012,1	-2.542,5	-2.111,5	-7.764,2
2. Voorziene autonome ontwikkelingen	5.466,1	2.676,7	6.453,7	7.684,4	4.231,3	26.512,2
3. Dekking Hoofdlijnenakkoord	0,0	8.808,3	891,7	0,0	2.600,0	12.300,0
4. Faseringsvoorstellen Voorjaarsmonitor 2024	371,3	-314,0	-37,3	-20,0	0,0	0,0
B. Mutaties in het financieel perspectief sinds Begroting 2024	6.282,8	9.627,5	5.296,0	5.121,9	4.719,8	31.047,9
C. Financieel perspectief na ontwikkelingen Perspectiefnota 2025	8.282,8	32.568,6	28.237,1	28.063,0	3.900,3	101.051,8
D. Benodigd flexibel budget	0,0	-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-8.000,0
E. Financieel perspectief beschikbaar voor voorstellen Perspectiefnota 2025 (exclusief flexibel budget)	8.282,8	30.568,6	26.237,1	26.063,0	1.900,3	93.051,8

Ad A. Begroting 2024

De Begroting 2024 die uw Staten in november 2023 vastgesteld hebben, liet voor de periode 2024-2027 een begrotingsruimte (inclusief flexibel budget) zien van in totaal € 70,8 miljoen. In bovenstaande tabel hebben wij het jaar 2028 toegevoegd, waarmee de begrotingsruimte voor de periode 2024-2028 uitkomt op totaal € 70,0 miljoen.

Ad B1. Door PS vastgestelde begrotingswijzigingen 2024 / wijzigingen Begroting 2024 in mandaat

Sinds de Begroting 2024 hebben wij vijf Statenvoorstellen met een voorstel tot wijziging van de Begroting 2024 aan uw Staten ter besluitvorming voorgelegd. Dit betreffen de 1^e tot en met de 5^e begrotingswijziging 2024. De begrotingswijzigingen hebben betrekking op:

- Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033 (1^e wijziging);
- Investerings infrastructurele projecten 2024 (2^e wijziging);
- Groningen Spoorzone (3^e wijziging);
- No-regretmaatregelen De Blauwe Roos (4^e wijziging); en
- Jaarstukken 2023 (5^e wijziging).

Tevens is het door Provinciale Staten bij de Begroting 2024 aangenomen amendement met betrekking tot jongerenparticipatie (totaal voor de periode 2024-2027 € 0,03 miljoen) onder deze regel opgenomen. Bovendien is sprake van diverse wijzigingen van de Begroting 2024 waarbij door het college een besluit in mandaat is genomen.

Het financieel perspectief 2024-2028 neemt als gevolg van de begrotingswijzigingen onder B met € 7,76 miljoen af. In bijlage 2 (deel A) is ter informatie een specificatie opgenomen van de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen die niet apart in een P&C-document zijn opgenomen. Dit betreffen de eerste tot en met de vierde wijziging. Gelet op het feit dat de vijfde wijziging voortkomt uit de

Jaarstukken 2023 (een P&C-document) is deze niet nader toegelicht in de bijlage. Daarnaast is in bijlage 2 (deel B) ter informatie een specificatie opgenomen van de door GS in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2024.

Ad B2. Voorziene autonome ontwikkelingen

De begrotingsruimte 2024-2028 wordt door de in hoofdstuk 2 toegelichte voorziene autonome ontwikkelingen verruimd met € 26,51 miljoen.

Ad B3. Dekking Hoofdlijnenakkoord

Ter dekking van de voorstellen in deze Perspectiefnota 2025 is reeds € 12,30 miljoen beschikbaar. Dit bedrag bestaat enerzijds uit een onttrekking uit het stamkapitaal van in totaal € 9,7 miljoen (€ 8,81 miljoen in 2025 en € 0,89 miljoen in 2026). Deze onttrekking uit het stamkapitaal zal in de jaren 2025 t/m 2027 weer worden aangevuld door een uitname uit de reserve Investerings in infrastructuur. Anderzijds betreft dit de inzet van € 2,6 miljoen voor 2028 uit de stelpost incidenteel nieuw beleid.

Ter verduidelijking:

A1. Tijdelijke inzet vanuit het stamkapitaal.

De ambities van het Hoofdlijnenakkoord voor het jaar 2024 zijn mogelijk gemaakt door tijdelijk € 5,3 miljoen vanuit het surplus van het stamkapitaal in te zetten. Daarbij is afgesproken om het stamkapitaal weer met dit bedrag aan te vullen en dit vrij te spelen binnen de gelabelde bedragen van de bestemmingsreserves. Deze actie heeft plaatsgevonden bij de Begroting 2024. In de Begroting 2024 is het Hoofdlijnenakkoord doorgerekend voor de periode 2024-2027. Met continuering van de ambities vanuit 2024 is het nodig om hiervoor eveneens een tijdelijke onttrekking te doen uit het surplus van het stamkapitaal voor een bedrag van € 9,7 miljoen voor de jaren 2025 t/m 2026. Ook deze onttrekking dient weer aangevuld te worden vanuit de gelabelde bedragen binnen de bestemmingsreserves.

A2. Terugverdienen van het stamkapitaal vanuit de bestemmingsreserves

Voor het weer aanvullen van het stamkapitaal zien wij de volgende mogelijkheden:

1. De vrije ruimte binnen de bestemmingsreserve Exploitatie OV, innovatieve en overige maatregelen en de bestemmingsreserve Cofinancieringsfonds bedraagt respectievelijk € 125.000 en € 732.500. In totaal een vrije ruimte van € 857.500. Wij stellen voor dit bedrag toe te voegen aan het stamkapitaal. In de Jaarstukken 2023 is deze vrije ruimte zichtbaar gemaakt.
2. Het restant ad € 8,843 miljoen (€ 9,7 miljoen minus € 857.500) kunnen wij inzetten vanuit de gelabelde bedragen van de bestemmingsreserve Investerings in infrastructuur (programma Mobiliteit). We doen het gehele bedrag niet in één keer, maar verspreiden dit over een periode van 3 jaar. Voor deze collegeperiode gaat het dan om een bedrag van afgerond € 2,95 miljoen per jaar. We weten dat er ten aanzien van mobiliteit het een en ander op ons af komt en de middelen mobiliteit onder druk staan. Daarom kiezen we ervoor om jaarlijks bij de begroting te bezien op welke wijze we de uitname concreet gaan maken. Dat sluit ook goed aan bij de werkwijze van het mobiliteitsfonds. We willen met uw Staten afspreken om vanuit toekomstige rekeningresultaten de bestemmingsreserve Investerings in infrastructuur weer aan te vullen.

B. Inzet stelpost incidenteel nieuw beleid

Er is een bedrag van € 2,6 miljoen toegevoegd aan het financieel perspectief vanuit de stelpost incidenteel nieuw beleid 2028. Een stelpost die structureel is opgenomen in onze begroting en als een soort van bruidsschat kan worden meegegeven aan een volgend college. Dit is al jarenlang de geëigende werkwijze en is ook nu toegepast voor het zittende college. Gelet op het feit dat het Cultuurprogramma doorloopt in de volgende collegeperiode (2028) stellen wij voor om een bedrag van € 2,6 miljoen uit deze stelpost te halen.

Ad B4. Faseringsvoorstellen Voorjaarsmonitor 2024

In het financieel perspectief zijn de faseringsvoorstellen uit de Voorjaarsmonitor 2024 opgenomen. Deze zijn per saldo budgettair neutraal.

Ad C. Financieel perspectief na ontwikkelingen Perspectiefnota 2025

Deze regel geeft de beschikbare begrotingsruimte 2024-2028 aan, rekening houdende met de onder B. toegelichte ontwikkelingen.

Ad D. Benodigd flexibel budget 2025-2028

Met uw Staten is afgesproken om een flexibel budget te hanteren van € 2 miljoen per jaar. Voor de periode 2025-2028 is in totaal € 8 miljoen beschikbaar. Dit is het budget van uw Staten.

Ad E. Financieel perspectief beschikbaar voor voorstellen Perspectiefnota 2025 (exclusief flexibel budget)

Deze regel geeft de begrotingsruimte 2024-2028 aan die beschikbaar is voor voorstellen in het kader van de Perspectiefnota 2025. De beschikbare begrotingsruimte voor de periode 2024-2028 bedraagt € 93,05 miljoen.

3.2. Voorstellen Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel geven wij een overzicht van de voorstellen ten laste van de Algemene middelen, overeenkomstig de voorstellen zoals opgenomen in hoofdstuk 1 van deze Perspectiefnota.

Tabel 15. Voorstellen Perspectiefnota 2025 (ten laste van de Algemene middelen)

Voorstellen Perspectiefnota 2025 (ten laste van de Algemene middelen) (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024 - 2028
A. Voorstellen Hoofdlijnenakkoord voor de jaren 2025-2027	-154,6	18.338,9	18.788,4	20.787,9	2.600,0	60.360,6
B. Onontkoombare en onuitstelbare voorstellen	1.938,8	12.797,7	4.533,2	3.636,0	3.634,5	26.540,1
C. Ambities p.m. uit het Hoofdlijnenakkoord	3.254,6	2.765,8	2.069,3	2.023,8	267,7	10.381,1
Totaal voorstellen Perspectiefnota 2025 (ten laste van de Algemene middelen)	5.038,8	33.902,3	25.390,8	26.447,6	6.502,2	97.281,8

De begrotingsruimte 2024-2028 neemt door de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met € 97,28 miljoen af.

3.3. Financieel perspectief Perspectiefnota 2025

In onderstaande tabel is de beschikbare begrotingsruimte 2024-2028 (tabel 14) afgezet tegen het totaal van de voorstellen in de Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen (tabel 15). Een nadere toelichting is onder de tabel opgenomen.

Tabel 16. Voorstellen Perspectiefnota 2025 ten laste van de Algemene middelen afgezet tegen de beschikbare begrotingsruimte

Financieel perspectief 2024-2028 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024 - 2028
A. Financieel perspectief beschikbaar voor voorstellen Perspectiefnota 2025	8.282,8	30.568,6	26.237,1	26.063,0	1.900,3	93.051,8
B. Voorstellen ten laste van de Algemene middelen	-5.038,8	-33.902,4	-25.390,8	-26.447,7	-6.502,2	-97.281,8
C. Financieel perspectief na voorstellen ten laste van de Algemene middelen	3.244,0	-3.333,8	846,3	-384,7	-4.601,9	-4.230,0
D. Taakstelling Perspectiefnota 2025	0,0	1.410,0	1.410,0	1.410,0	0,0	4.230,0
E. Financieel perspectief Perspectiefnota 2024	3.244,0	-1.923,8	2.256,3	1.025,4	-4.601,9	0,0

Ad A. Financieel perspectief beschikbaar voor voorstellen Perspectiefnota 2025 (exclusief flexibel budget)

Deze regel geeft de begrotingsruimte 2024-2028 aan die beschikbaar is voor voorstellen in het kader van de Perspectiefnota 2025 (overeenkomstig de laatste regel in tabel 14).

Ad B. Financieel perspectief beschikbaar voor voorstellen Perspectiefnota 2025 (exclusief flexibel budget)

De begrotingsruimte 2024-2028 neemt door de voorstellen ten laste van de Algemene middelen met € 97,28 miljoen af (overeenkomstig de totaaltelling in tabel 15).

Ad C. Financieel perspectief na voorstellen ten laste van de Algemene middelen / ad D. Taakstelling Perspectiefnota 2025

De begrotingsruimte voor de periode 2024-2028 die beschikbaar is voor voorstellen in de Perspectiefnota 2025 bedraagt € 93 miljoen. Het totaal aan voorstellen ten laste van de Algemene middelen bedraagt € 97,3 miljoen. Een tekort derhalve van € 4,23 miljoen (exclusief het flexibel budget). In het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR staat aangegeven dat we een behoedzaam en toekomstbestendig financieel beleid voeren, werken met een sluitende meerjarenbegroting en geen geld uitgeven dat we niet hebben. Daarom leggen wij onszelf een taakstelling op om het tekort van € 4,23 miljoen te compenseren. Dit koppelen wij aan de opdracht vanuit het hoofdlijnenakkoord en de Begroting 2025 om fundamenteel te kijken naar onze taken en waar we wel en niet van zijn. We gaan ervan uit dat hiermee middelen zijn vrij te spelen en dat de taakstelling ingelost kan worden.

Door het inboeken van de taakstelling van € 4,23 (zie ad D.) betreft het financieel perspectief voor de periode 2024-2028 op basis van de Perspectiefnota 2025 € 0,0 miljoen. Naast deze begrotingsruimte is het flexibel budget voor de periode 2025-2028 van € 8,0 miljoen, zijnde € 2,0 miljoen per jaar, beschikbaar. Dit is het budget voor uw Staten.

Nb. Bij de Begroting 2025/Najaarsmonitor 2024 zal de begrotingsruimte worden herschikt over de jaren 2025-2028 zodat in geen enkel jaar sprake is van een negatieve ruimte.

3.4 Risico's en onzekerheden

Het financieel perspectief 2024-2028 is met de nodige risico's en onzekerheden omgeven. De belangrijkste risico's en onzekerheden lichten wij hieronder toe.

Herijking verdeelmodel Provinciefonds

In de afgelopen maanden is met de ministeries van BZK en Financiën (samen de fondsbeheerders) gesproken over de vervolgstappen om te komen tot een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds. In dit proces hebben de provincies en de fondsbeheerders samen een adviesaanvraag gedaan aan de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). De ROB wordt door de fondsbeheerders altijd gevraagd om een advies bij een aanpassing van een verdeelmodel. In dit geval is de vraagstelling samen met provincies vormgegeven, waardoor de vraagstukken die bij de provincies leven ten aanzien van het conceptmodel van CEBEON zijn voorgelegd aan de ROB.

Zoals ook in de Kamerbrieven die over dit onderwerp zijn verstuurd en in de adviesaanvraag aan de ROB is benoemd, zal het conceptmodel van CEBEON niet onverkort worden ingevoerd door de fondsbeheerders. Op basis van het advies van de ROB zal moeten worden bepaald hoe het verdeelmodel er uiteindelijk uit komt te zien, wat de effecten daarvan zijn en hoe vervolgens overgegaan kan worden tot invoering van het nieuwe verdeelmodel. Op basis van het conceptmodel van CEBEON hebben de uitkomsten van de herijking een voordelig effect voor de provincie Groningen. De provincies hebben met het Rijk het streven gedeeld een nieuw verdeelmodel per 01-01-2025 te introduceren. De vraag is echter of dit tijdsplan ook daadwerkelijk haalbaar is.

Ontwikkeling van kosten op beleidsterreinen openbaar vervoer, infrastructuur en natuur

Het kabinet en IPO erkennen dat onderzoek nodig is naar de vraag of de huidige bbp-systematiek, waarin het accres in het Provinciefonds wordt bepaald op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp), evenredig meebeweegt met de ontwikkeling van de kosten op de beleidsterreinen openbaar vervoer, infrastructuur en natuur. In dit kader dient goed gekeken te worden naar uitvoeringscapaciteit, trends, ontwikkelingen en prognoses, juridische en financiële obstakels, waarbij dit ook in het licht van de gehele overheidsfinanciën moet worden gezien. Op deze dossiers is daarom in het kader van de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk afgesproken dat in de komende periode de concrete vraagstukken op dit vlak nader worden uitgewerkt. Het gaat hierbij om de balans tussen ambitie, taken, middelen en uitvoeringskracht. Voor deze drie beleidsterreinen zal in samenspraak met de betrokken beleidsverantwoordelijke departementen van het Rijk tot een verdere concretisering van de handelingsperspectieven en oplossingsrichtingen worden gekomen. Het streven is om door de verdere uitwerking, indien mogelijk, zo snel mogelijk een meer compleet beeld te hebben van de aard en omvang en mogelijke maatregelen. Daarbij zal zowel gekeken worden naar de financiële aspecten, de inhoudelijke sturing als de rolneming door zowel Rijk als medeoverheden.

Toekomst provinciaal belastinggebied

Ten aanzien van het provinciaal belastinggebied was in het coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV gesteld dat de huidige motorrijtuigenbelasting (mrb) in 2030 wordt vervangen door 'Betalen naar Gebruik' (BnG), een kilometerheffing. In het hoofdlijnenakkoord van de huidige formerende partijen wordt niet expliciet nader ingegaan op dit onderwerp.

Eventuele invoering van BnG heeft directe consequenties voor het provinciaal belastinggebied, de opcenten op de mrb. Een belangrijk deel van de provinciale inkomsten vloeit voort uit deze opcenten op de mrb. Aangezien met de eventuele invoering van BnG het huidige belastinggebied komt te vervallen, is als gezamenlijke provincies gepleit voor een volwaardig alternatief. In IPO-verband is daarbij al in 2023 gewerkt aan de uitwerking van vier alternatieven voor een nieuw belastinggebied, te weten een ingezetenenheffing, een onroerendezaakbelasting, en vestigingsheffing en een MRB+ (twee varianten: variant voertuigheffing en variant provincieafhankelijk tarief). Als gezamenlijke provincies hebben we de wens een nieuwe provinciale belasting in te voeren die recht doet aan de autonomie van de provincies en goed past bij de taken die we uitvoeren. Wij streven ernaar om samen met het Rijk voldoende tijd en ruimte te realiseren om een dermate groot besluit in rust en met ruimte te kunnen nemen.

Afwijkende ontwikkelingen van rente, dividenden en inflatie

De accressen zijn berekend op basis van de door het Centraal Plan Bureau (CPB) in februari 2024 gepubliceerde inflatiecijfers (het zogeheten Centraal Economisch Plan 2024 (CEP 2024)). Voor de berekening van de accressen gerelateerd aan het openbaar vervoer is gebruik gemaakt van de Landelijke Bijdrage Index (LBI maart 2024). Onze rentebaten, en daarmee onze begrotingsruimte, zijn in deze perspectiefnota toegenomen. Uiteraard is dit afhankelijk van de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt.

De kans bestaat dat in de loop van de komende jaren zal blijken dat er sprake is van een afwijkende ontwikkeling van lonen, prijzen, rente en dividenden dan waarmee wij in het financieel perspectief rekening hebben gehouden.

Uitwerking Hoofdlijnenakkoord Rijk

Door de formerende partijen is, in het kader van de kabinetsformatie, recent het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 gepresenteerd. De effecten van de nadere uitwerking van dit akkoord zijn op dit moment nog niet bekend en kunnen invloed hebben (zowel positief als negatief) op ons als provincie.

Middelen Mobiliteitsfonds

Er speelt veel binnen de portefeuille mobiliteit. Infrastructurele projecten worden duurder, veel kunstwerken (bruggen, viaducten en sluizen) zullen de komende jaren vervangen of gerenoveerd moeten worden en we worden geconfronteerd met onvoorziene tegenvallers. Dit betekent dat de middelen mobiliteit onder druk staan. In lijn met het Hoofdlijnenakkoord VEUR MEKOAR worden de tegenvallers in principe gedekt vanuit de middelen mobiliteit. Dit geldt overigens voor alle programma's. Wij sluiten dan ook niet uit dat we op een later moment toch een beroep moeten doen op de Algemene Middelen. In de nu voorliggende perspectiefnota is te zien dat vanuit de middelen mobiliteit een aantal knelpunten worden opgelost met eigen middelen en bovendien de reserve wordt aangesproken om het stamkapitaal weer aan te vullen.

Bijlagen

1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2024-2028
2. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoorstellen en door GS in mandaat genomen besluiten

Bijlage 1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2024-2028

Accressen	2024	2025	2026	2027	2028
LASTEN					
1. Apparaatskosten:					
- Personele kosten, incl. sociale lasten en incidentele looncomponent	6,20%	5,40%	4,50%	4,50%	4,50%
- Goederen en diensten	3,90%	2,20%	2,00%	2,00%	2,00%
2. Exploitatie-/budgetsubsidies (incl. cultuurnota)	5,10%	4,00%	2,30%	2,30%	2,30%
3. Vaste bijdragen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
4. Goederen en diensten:					
- Goederen en diensten, incl. Meerjarenprogr. Beheer en Onderhoud	3,90%	2,20%	2,00%	2,00%	2,00%
- Decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer (i.v.m. OV)	4,38%	4,66%	4,81%	5,10%	5,08%
5. Te betalen rente:					
- kortlopende leningen	3,50%	2,75%	2,25%	2,25%	2,25%
- langlopende leningen	2,77%	2,67%	2,84%	2,86%	2,85%
- eigen vermogen	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
BATEN					
6. Vergoeding personeelskosten, excl. incidenteel	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
7. Vergoeding goederen en diensten:					
- Goederen en diensten, incl. Meerjarenprogr. Beheer en Onderhoud	3,90%	2,20%	2,00%	2,00%	2,00%
8. Legestarieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
9. Groei voertuigenpark	-0,25%	-0,25%	-0,25%	-0,25%	-0,25%
10. Tarieven opcenten mrb per 1 januari	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
11. Accres Provinciefonds	6,35%	4,45%	4,61%	4,45%	4,22%

Bijlage 2. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoorstellen en door GS in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2024

A. Door PS bij separate Statenvoorstellen vastgestelde begrotingswijzigingen 2024

Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	PS-datum	Lasten/Baten	2024	2025	2026	2027	2028
4. Bereikbaarheid									
	2101	No-regretmaatregelen De Blauwe Roos - 4e wijziging	5-6-2024	Lasten	-400,0				
	2103	No-regretmaatregelen De Blauwe Roos - 4e wijziging	5-6-2024	Lasten	-180,0				
	2301	Groningen Spoorzone - 3e wijziging	24-4-2024	Lasten		3.200,0	15.200,0		
	2301	Groningen Spoorzone - 3e wijziging	24-4-2024	Baten		1.797,7	2.471,9		
✓	0804	Invest. infrastr.: Ellerhuizerbrug (res. Afschrijvingen) - 2e wijziging	20-3-2024	Lasten	160,0				
✓	0804	No-regretmaatr. De Blauwe Roos (res. Afschrijvingen) - 4e wijziging	5-6-2024	Lasten	580,0				
✓	0804	Invest. infrastr.: Ellerhuizerbrug (res. Risico's uitv. infr.proj.) - 2e wijziging	20-3-2024	Baten	160,0				
✓	0804	Groningen Spoorzone (diverse reserves Mobiliteit) - 3e wijziging	24-4-2024	Baten		1.402,3	12.728,1		
Totaal lasten					160,0	3.200,0	15.200,0	0,0	0,0
Totaal baten					160,0	3.200,0	15.200,0	0,0	0,0
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Economie									
	6301	Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033 - 1e wijziging	8-11-2023	Lasten	-452,9	1.536,0	2.004,6	2.535,0	2.111,5
Totaal lasten					-452,9	1.536,0	2.004,6	2.535,0	2.111,5
Totaal baten					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo					-452,9	1.536,0	2.004,6	2.535,0	2.111,5
Eindtotaal lasten					-292,9	4.736,0	17.204,6	2.535,0	2.111,5
Eindtotaal baten					160,0	3.200,0	15.200,0	0,0	0,0
Eindtotaal saldo					-452,9	1.536,0	2.004,6	2.535,0	2.111,5

B. Door GS in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2024

Programma / Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten / Baten	2024	2025	2026	2027	2028
1. Ruimte en water									
8100	Mutaties AKP samenwerkingsverbanden (Blauwestad)	K59575	A	Lasten	348,0	348,0	348,0	348,0	348,0
8100	OVb 2023-2024: DU NOVEX	K55010	B	Lasten	300,3				
8100	Mutaties AKP samenwerkingsverbanden (Blauwestad)	K59575	A	Baten	348,0	348,0	348,0	348,0	348,0
8200	OVb 2023-2024: DU Flexwonen	K55010	B	Lasten	10,4				
8200	SPUK Woondeals (1e en 2e tranche)	K67801	A	Lasten	429,1	200,0	114,9		
8200	SPUK Woondeals (1e en 2e tranche)	K67801	A	Baten	429,1	200,0	114,9		
3900	OVb 2023-2024: DU Hydrologische maatregelen	K55010	B	Lasten	88,1				
3900	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW2), bijdr. waterschap	SD65730	A	Lasten	854,3				
3900	SPUK Impulsregeling klimaatadaptatie	K67801	A	Lasten	4.182,5	962,6	347,1	13,8	
3900	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW2), bijdr. waterschap	SD65730	A	Baten	854,3				
3900	SPUK Impulsregeling klimaatadaptatie	K67801	A	Baten	4.182,5	962,6	347,1	13,8	
0801	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	398,8				
Totaal lasten					6.212,7	1.510,6	810,0	361,8	348,0
Totaal baten					6.212,7	1.510,6	810,0	361,8	348,0
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Milieu en energie									
4100	SPUK Historische spoedopgaven Bodem	K347	A	Lasten	27,8	27,8			
4100	SPUK Historische spoedopgaven Bodem	K347	A	Baten	27,8	27,8			
4102	Mutaties AKP samenw.verbanden (Onderst. bureau gaswinn.)	K59575	A	Lasten	130,0	130,0			
4102	SPUK Maatschappelijke organisaties (Stut-en-steun)	K58174	A	Lasten	202,0				
4102	SPUK Agroprogramma (maatwerkregeling)	K39305	A	Lasten	64.027,7	58.870,4	62.346,3	18.301,7	16.057,1
4102	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Lasten	416,2				
4102	Mutaties AKP samenw.verbanden (Onderst. bureau gaswinn.)	K59575	A	Baten	130,0	130,0			
4102	SPUK Maatschappelijke organisaties (Stut-en-steun)	K58174	A	Baten	202,0				
4102	SPUK Agroprogramma (maatwerkregeling)	K39305	A	Baten	64.027,7	58.870,4	62.346,3	18.301,7	16.057,1
4102	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Baten	416,2				
4400	OVb 2023-2024: DU's Opr. drugsafval; Hergebr. sted. afvalwater	K55010	B	Lasten	46,4				
4602	OVb 2023-2024: DU Zwarte wijk	K55010	B	Lasten	89,0				
4602	Warmtenet Loppersum (WPTG-regeling)	K19155	A	Lasten	1.600,0	400,0			
4602	SPUK Decentr. overheden voor klimaat- en energiebeleid	K67801	A	Lasten	530,0	265,0			
4602	SPUK Financieringsregeling warmtetransitieprojecten	K67801	A	Lasten	167,9				
4602	SPUK Lokale warmtetransitie	K67801	A	Lasten	190,5				
4602	SPUK Ontzorgingsprogr. verduurz. maatsch. vastgoed	K67801	A	Lasten	1.300,9				
4602	SPUK Regionale uitv.structuur Maatregel 29 Nij Begun	K67801	A	Lasten	1.000,0	937,0			
4602	Warmtenet Loppersum (WPTG-regeling)	K19155	A	Baten	1.600,0	400,0			
4602	SPUK Decentr. overheden voor klimaat- en energiebeleid	K67801	A	Baten	530,0	265,0			
4602	SPUK Financieringsregeling warmtetransitieprojecten	K67801	A	Baten	167,9				
4602	SPUK Lokale warmtetransitie	K67801	A	Baten	190,5				
4602	SPUK Ontzorgingsprogr. verduurz. maatsch. vastgoed	K67801	A	Baten	1.300,9				
4602	SPUK Regionale uitv.structuur Maatregel 29 Nij Begun	K67801	A	Baten	1.000,0	937,0			
0802	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	135,4				
Totaal lasten					69.728,4	60.630,2	62.346,3	18.301,7	16.057,1
Totaal baten					69.728,4	60.630,2	62.346,3	18.301,7	16.057,1
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Platteland en natuur									
5100	SPUK Uitvoeringsprogramma Natuur	K67801	A	Lasten	3.117,0	307,0			
5100	Visdiefponton Winsum (2024); corr. accres Natuur (2026-2027)	K67801	-	Lasten	100,0		415,0	-415,0	
5100	SPUK Uitvoeringsprogramma Natuur	K67801	A	Baten	3.117,0	307,0			
5200	OVb 2023-2024: DU Natuurinclusieve na-isolatie	K55010	B	Lasten	327,3				
5202	OVb 2023-2024: DU's Meerj.prog. ED2050; Erfg.deal Zoutkamp	K55010	B	Lasten	442,3				
5300	Afwaarderen installaties en opstal NPLG	K59575	C	Lasten	2.400,0	2.400,0			
5300	SPUK Natuurmonitoring	K67801	A	Lasten	118,4				
5300	SPUK Pilot meetnet stikstof Liefstingsbroek	K67801	A	Lasten	24,0				
5300	SPUK Emissiereductie stikstof (Laaghangend fruit)	K67801	A	Lasten	30.995,0				
5300	SPUK Uitvoeringskosten Stikstof	K67801	A	Lasten	2.202,0				
5300	SPUK Natuurinclusief isoleren	K67801	A	Lasten	500,0	372,5	372,5	372,5	
5300	Visdiefponton Winsum (2024); corr. accres Natuur (2026-2027)	K67801	-	Lasten	-100,0		-415,0	415,0	
5300	SPUK Natuurmonitoring	K67801	A	Baten	118,4				
5300	SPUK Pilot meetnet stikstof Liefstingsbroek	K67801	A	Baten	24,0				
5300	SPUK Emissiereductie stikstof (Laaghangend fruit)	K67801	A	Baten	30.995,0				
5300	SPUK Uitvoeringskosten Stikstof	K67801	A	Baten	2.202,0				
5300	SPUK Natuurinclusief isoleren	K67801	A	Baten	500,0	372,5	372,5	372,5	
6100	Specifieke uitkering NPG: Fascinating	K36488	A	Lasten	1.900,0	2.100,0			
6100	OVb 2023-2024: DU Regiodeal natuurinclusieve landbouw	K55010	B	Lasten	1.558,3				
6100	Specifieke uitkering NPG: Fascinating	K36488	A	Baten	1.900,0	2.100,0			
0803	Afwaarderen installaties en opstal NPLG (reserve PLG)	K59575	C	Baten	2.400,0	2.400,0			
0803	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	2.327,9				
Totaal lasten					43.584,3	5.179,5	372,5	372,5	0,0
Totaal baten					43.584,3	5.179,5	372,5	372,5	0,0
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma / Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten / Baten	2024	2025	2026	2027	2028
4. Bereikbaarheid									
2100	Bijstelling RSP-project Aanpak Ring Zuid	K59575	C	Lasten	1.561,3				
2100	Diverse correcties Bestedingsplan 2024 verkeer en vervoer	K67801	C	Lasten	100,0				
2100	Bijstelling RSP-project Aanpak Ring Zuid	K59575	C	Baten	877,2				
2103	OVb 2023-2024: DU Verkeersveiligheid	K55010	B	Lasten	129,0				
2104	Mutaties AKP samenw.verbanden (Groningen Bereikbaar)	K59575	A	Lasten	545,0	432,0	432,0	398,0	398,0
2104	Mutaties AKP samenw.verbanden (Groningen Bereikbaar)	K59575	A	Baten	545,0	432,0	432,0	398,0	398,0
2200	Diverse correcties Bestedingsplan 2024 verkeer en vervoer	K67801	C	Lasten	100,0				
2900	Mutaties AKP samenwerkingsverbanden (Hive.Mobility)	K59575	A	Lasten	-78,0				
2900	Diverse correcties Bestedingsplan 2024 verkeer en vervoer	K67801	C	Lasten	-200,0				
2900	Mutaties AKP samenwerkingsverbanden (Hive.Mobility)	K59575	A	Baten	-78,0				
0804	Bijstelling RSP-proj. Aanpak Ring Zuid (reserve Inv. in infrastr.)	K59575	C	Baten	684,1				
0804	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	129,0				
					Totaal lasten	2.157,3	432,0	432,0	398,0
					Totaal baten	2.157,3	432,0	432,0	398,0
					Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Economie									
6300	Subsidieregelingen SNN inzake MKB, bijdr. gemeente Emmen	K60887	A	Lasten	84,7	36,3			
6300	OVb 2023-2024: DU NPG Reg. Invest.steun Groningen	K55010	B	Lasten	57,9				
6300	Subsidieregelingen SNN inzake MKB, bijdr. gemeente Emmen	K60887	A	Baten	84,7	36,3			
6301	Groningen Airport Eelde (NEDAB), bijdr. Drenthe en Tynaarlo	K59657	A	Lasten	1.958,0				
6301	Groningen Airport Eelde (NEDAB), bijdr. Drenthe en Tynaarlo	K59657	A	Baten	1.958,0				
6302	Mutaties AKP samenw.verbanden (SER Noord-Nederland)	K59575	A	Lasten	15,0	15,0			
6302	Subsidieregeling Investeren in Toekomstbestendige Industrie	SP22462	A	Lasten	-2.500,0	-1.050,0	3.950,0	7.799,6	
6302	Mutaties AKP samenw.verbanden (SER Noord-Nederland)	K59575	A	Baten	15,0	15,0			
6302	Subsidieregeling Investeren in Toekomstbestendige Industrie	SP22462	A	Baten	-2.500,0	-1.050,0	3.950,0	7.799,6	
6900	Exploitatiekosten Ecolution t.l.v. terugploegkorting NOM	K11962	A	Lasten	30,0	30,0			
6900	Exploitatiekosten Ecolution t.l.v. terugploegkorting NOM	K11962	A	Baten	30,0	30,0			
6901	Specifieke uitk. NPG: Talenttour	K36488	A	Lasten	1.754,5	819,0			
6901	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Lasten	217,0	217,0	217,0		
6901	Specifieke uitk. NPG: Talenttour	K36488	A	Baten	1.754,5	819,0			
6901	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Baten	217,0	217,0	217,0		
6400	OVb 2023-2024: DU Aanpak vakantieparken	K55010	B	Lasten	95,0				
0805	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	152,9				
					Totaal lasten	1.712,1	67,3	4.197,0	7.799,6
					Totaal baten	1.712,1	67,3	4.197,0	7.799,6
					Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Cultuur en maatschappij									
7100	OVb 2023-2024: DU Proeftuinen cultuurprofielen	K55010	B	Lasten	5,9				
7100	We The North (bijdragen derden voorgaande jaren)	K67801	A	Lasten	140,9				
7100	We The North (bijdragen derden voorgaande jaren)	K67801	A	Baten	140,9				
7102	SPUK Erfgoed aardb. gebied: Subsidieregeling RORG	K54663	A	Lasten	2.000,0				
7102	SPUK Erfgoed aardb. gebied: Subsidieregeling SOK	K45033	A	Lasten	3.000,0				
7102	SPUK Archeologie en cultuurhistorie: regioarcheoloog	SD57230	A	Lasten	150,0				
7102	OVb 2023-2024: div DU's Erfgoedprogr. incl. Gebiedsbiografie	K55010	B	Lasten	1.250,1				
7102	SPUK Erfgoed aardb. gebied: Subsidieregeling RORG	K54663	A	Baten	2.000,0				
7102	SPUK Erfgoed aardb. gebied: Subsidieregeling SOK	K45033	A	Baten	3.000,0				
7102	SPUK Archeologie en cultuurhistorie: regioarcheoloog	SD57230	A	Baten	150,0				
8101	Mutaties AKP samenw.verbanden (Regio Groningen-Assen)	K59575	A	Lasten	31,0	-73,0	-73,0	-73,0	-73,0
8101	Mutaties AKP samenw.verbanden (Regio Groningen-Assen)	K59575	A	Baten	31,0	-73,0	-73,0	-73,0	-73,0
8102	Leader Oost-Groningen EU 2023-2027 (bijdr. gemeenten)	K50636	A	Lasten	931,4	465,7	465,7	465,7	
8102	Leader Oost-Groningen EU 2023-2027 (bijdr. gemeenten)	K50636	A	Baten	931,4	465,7	465,7	465,7	
8103	OVb 2023-2024: DU NPG (diversen)	K55010	B	Lasten	201,6				
8103	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Lasten	5.812,4	2.755,1	1.729,5		
8103	Specifieke uitkering NPG (diversen)	K36488	A	Baten	5.812,4	2.755,1	1.729,5		
0806	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	1.457,6				
					Totaal lasten	13.523,2	3.147,8	2.122,2	392,7
					Totaal baten	13.523,2	3.147,8	2.122,2	392,7
					Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma / Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten / Baten	2024	2025	2026	2027	2028
7. Openbaar bestuur									
1200	OVb 2023-2024: DU Veilig wonen	K55010	B	Lasten	7,1				
1400	OVb 2023-2024: DU Weerbaar bestuur	K55010	B	Lasten	482,8				
1400	Jongerenparticipatie	K67801	–	Lasten	40,8	40,8	40,8	40,8	33,3
1600	OVb 2023-2024: DU Impuls omgevingsveiligheid	K55010	B	Lasten	72,3				
1902	Jongerenparticipatie	K67801	–	Lasten	-40,8	-40,8	-40,8	-40,8	-33,3
0807	OVb 2023-2024: res. OVb kredieten	K55010	B	Baten	562,2				
Totaal lasten					562,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal baten					562,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Algemene dekkingmiddelen en bedrijfsvoering									
0600	Detachering medewerker communicatie aan project Ring Zuid	K67801	A	Lasten	123,2	123,2	123,2		
0600	Overheveling Bedrijfsfitness naar ARBO dienstverlening	K67801	A	Lasten	58,0	59,2	60,4	61,6	62,9
0600	Expl. ICT en Uitv.progr. Digitalisering t.l.v. Res Automatisering	K67801	E	Lasten	1.037,6				
0600	Detachering medewerker communicatie aan project Ring Zuid	K67801	A	Baten	123,2	123,2	123,2		
1904	Overheveling Bedrijfsfitness naar ARBO dienstverlening	K67801	A	Lasten	-83,0	-84,7	-86,4	-88,1	-89,9
1904	Overheveling Bedrijfsfitness naar ARBO dienstverlening	K67801	A	Baten	-25,0	-25,5	-26,0	-26,5	-27,0
0808	Expl. ICT en Uitv.progr. Digitalisering t.l.v. Res Automatisering	K67801	E	Baten	1.037,6				
Totaal lasten					1.135,8	97,7	97,2	-26,5	-27,0
Totaal baten					1.135,8	97,7	97,2	-26,5	-27,0
Totaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal lasten					138.615,9	71.065,1	70.377,2	27.599,7	16.703,1
Eindtotaal baten					138.615,9	71.065,1	70.377,2	27.599,7	16.703,1
Eindtotaal saldo					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Type wijziging:

- A bijdragen van derden met een specifiek doel
- B overboekingen naar volgende begrotingsjaren (decentralisatie-uitkeringen)
- C reeds genomen Statenbesluiten
- D incidentele begrotingswijzigingen tot € 50.000
- E reserve Automatisering en reserve Apparaatskosten Personeel
- verschuivingen tussen productgroepen binnen een programma